

ב"ה טוב טעם ודעת לטובי (טו"ד) כי במצוות האמנות – הטלים ק"ט, שם: עמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ד – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, טכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכתה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכתה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

קיסר = אתנה או סלוק) פשטא מונח זקף-קטן – והוא תיאור ואחריו הלכה, או הוא הלכה ואחריו הלכה, לימוד אלפני ולאחריו
קיסר = אתנה או סלוק) מרכא פשטא מונח זקף-קטן – והוא תיאור ואחריו הלכה, או הוא הלכה ואחריו הלכה, לימוד אלפני לפניו ואפשר גם לאחריו.

1.1 במדבר מטות ל,ב

במדבר מטות ל,ב: פ [ב] וַיִּדְבֶּר מֹשֶׁה אֶל-רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יְהוָה הִדְבִּיר אֲשֶׁר צִוָּה ה':

לאמר – אתנה, מגביל לדרוש נוטריקון **לאו אמר** בתוך העשה המתחיל בצווי **יְהוָה הִדְבִּיר** וכפ' **רש"י** ... דבר אחר (ראה נדרים עז, ב – עח, א); **יְהוָה הִדְבִּיר** – מעוט הוא; לומר, שהחכם בלשון 'התרה' ובעל בלשון 'הפרה' כלשון הכתוב כאן; (וההגבלה במצוות העשה היא לא תחילתו בין דרך החכם בלשון התרה ובין דרך הבעל בלשון הפרה) **ואם חלפו, אין מותר ואין מופר** (נדרים עח, א).
ספרי במדבר פיסקא קנג ... ומה ת"ל **אֶל-רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת** מגיד שאין **היתר נדרים** אלא **מפי מומחים**. ... ד"א **יְהוָה הִדְבִּיר אֲשֶׁר צִוָּה ה'** הבעל מפר ואין חכם מפר. חכם מתיר ואין בעל מתיר ...
פ' רש"י עה"ת ... למד שהפרת נדרים ביחיד מומחה ואם אין יחיד מומחה מפר בשלשה הדיוטות.

הלימוד הבא הוא בדרך המלבי"ם בהסבירו אותה תבנית טעמים בפר' אחרי מות בקשר לבגדי כהן גדול משל ציבור... נעייין בתבנית הטעמים של הקרא **יְהוָה הִדְבִּיר** – (אתנה מחצי הפסוק שלפניו) מונח זקף-קטן והוא תיאור, **אֲשֶׁר צִוָּה ה'** – טפחא מרכא סלוק – הוא המצוה. זאת תבנית טעמים ללימוד לאחריו ואלפניו.

ע"פ הכתוב ב-**ספרי** המצוה **אֲשֶׁר צִוָּה ה'** היא הבעל מפר ואין חכם מפר. חכם מתיר ואין בעל מתיר, וכן הכתוב לפניו ב-**ספרי היתר נדרים** ... **מפי מומחים**. **ספרי** דורש שהכתוב מדבר באב מפר וחכם המתיר נדרים, ועדיין לא שמענו על עצם סיפור מעשה הנדר או השבועה הכתוב אחריה ב-**(במ' מט' ל, ג) איש כי-ידר נדר לה' או-השבע שבעה** וגו'. לכאורה סדר הכתוב היה צריך להיות (ל, ב) וידבר ... לאמר (ל, ג וכו') איש כי-ידר ... ואשה כי-תדר וגו' ואח"כ (ל, ב) זה הדבר אשר צוה ה' וההמשך (ל, ה) ושמע אביה וגו' והניא אביה וגו'.

אפשר כי תבנית הלימוד לאחריו ואלפניו פועלת כאן כך: הלימוד לאחריו לוקח את פסוקי הנדרים והשבועות (ל, ג, ד) ומעבירם אלפניו **אֶל-רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת** שהם ידונו בהיתר נדרים. **וַיִּדְבֶּר מֹשֶׁה אֶל-רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שתי דרשות (א) כפשט שראשי המטות מתירים נדר ושבועה (שהגיעו לכאן מהכתוב אחריו), (ב) מהפך פשטא מוציא מן הפשט ולומד מטעם מקף ב-**אֶל-רְאֵשֵׁי** על רב-מצב (רב משמעויות) של הראשים: (א) ראשי מטות (ב) מנהיגים של קבוצות הקטנות ממטות (ג) חכמים המומחים בהלכה (ד) שלושה הדיוטות. אפשר כי דרישת המומחים מגיעה לכאן עם העברת הנדרים לכאן כי בראש (ל, ג) עומדת מלת **איש** – בטעם תרסא = תלישא-קטנה, בתפקיד בעל בחינה נעלה (אור החיים פר' אמר) (כעין מחיצה לעצמו) היכול לעקור (לתלוש) נדר מעיקרו מגיד שאין **היתר נדרים** אלא **מפי מומחים**
נעייין שוב ב-**ספרי** ... ד"א **יְהוָה הִדְבִּיר אֲשֶׁר צִוָּה ה'** הבעל מפר ואין חכם מפר. חכם מתיר ואין בעל מתיר ...
אֲשֶׁר – טפחא בתפקיד שנוי ורבוי במשמעות במלים **צִוָּה ה'**, כי יש הפרה ויש התרה.
יש צִוָּה – מרכא, מלמד על רבוי הגבלות (א) בצווי לבעל בנוגע לנדרי אשתו שעל-פי טעם סלוק במלת **ה'** בתפקיד הגבלה, מלמד שהבעל יכול רק להפר, (ב) בצווי לחכם בנוגע נדרים שעל-פי טעם סלוק במלת **ה'** בתפקיד הגבלה, מלמד שהחכם יכול רק להתיר.

במדבר מטות ל,ג: איש כי-ידר נדר לה' או-השבע שבעה לאסר אסר על-נפשו לא יחל דבְּרוּ כְּכֹל-הֵיבֵא מִפְּיו יַעֲשֶׂה:

איש – תלישא-קטנה **כי-ידר נדר** – קדמא ואזלא **לה'** – רביע

או-השבע שבעה לאסר אסר על-נפשו – מהפך פשטא מהפך פשטא זקף-קטן

איש – תלישא-קטנה, בתפקידים הבאים:

- תפקיד – בעל בחינה נעלה, הוא החכם המומחה
- תפקיד – תלישא היינו עקירה
- תפקיד מחיצה – בנדר אדם אוסר חפץ על עצמו, זה נקרא איסור חפצא, בשבועה אדם אוסר את עצמו מלעשות או לא לעשות, זה נקרא איסור גברא
- תפקיד שיעור – א' סוגי נדרים ושבועות, ב' – התרת נדר ביחיד מומחה או בשלושה הדיוטות,
- תפקיד שיעור – אומדנא של מחשבת הנודר או הנשבע בשעת הנדר או השבועה כדי למצוא פתח התרה,
- **רמב"ן** ... וירמוז עוד למדרש רבותינו (נדרים עח, א), כי לראשי המטות יד ושם בנדרים יותר משאר העם, שיחיד מומחה מתיר הנדר. והנה היתר הנדרים לא נתפרש בתורה, אבל הוא הלכה למשה מסיני, תלאו הכתוב בחוט השערה, כמו שאמרו (חגיגה י, א): היתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמוכו, וגו' (אפשר כי מאמר חז"ל היתר נדרים פורחין באויר מכיון לטעמי המקרא הפורחים סביב המלים והם מרמזים איך לדרוש הכתוב העוסק בנדר ושבועה ולהסיק את ההיתר).
- **איש כי-ידר נדר לה'** – המלים עוסקות בקבלת נדר, טעמי הקרא עוסקים בהתרת / עקירת הנדר: **איש** – הוא החכם המומחה, **בעל בחינה נעלה לאמוד** האם בנסיבות שקדמו (קדמא) ל-**כי-ידר** היה מצב שהנודר לא צפה ולכן אפשר למצוא פתח להתיר / לעקור ה-**נדר** כי הוא (אזלא – ילך במתכונת) אחד מארבעה נדרים שאינם נדרים דאמרינן: אמר רבי יודא אמר אמר רב אסי (בבלי נדרים כא, ב): נדרי הבאי, נדרי זירוזין, נדרי שגגות, נדרי אונסין המרומזים ברביע של מלת **לה'**
- **איש** טעם תלישא ב-**במדבר מטות** לשיעור זמן של לא תאחר, והדרשה נלמדת מ-**דברים כי-תצא**
- ע"פ **רשב"ם** ודומה לו רבי יוסף בכור שור, שיעור זמן לקיום נדר של גבוה לבל יאחר, כי נכתב בסמיכות לסוף פרשת פינחס העוסקת בקרבנות נדרים ונדבות. כעניין שני דברים הללו פירש משה במשנה תורה: (ד' כ' תצא

ג,ג) ס כי-תדר נדר לה' אלהיך לא תאחר לשלמו וגו', "מוצא שפתיך תשמר ועשית" (ד' כ, כב, כד); "כי תדר נדר" וגו' - כענין **איש כי ידר נדר**, ו"מוצא שפתיך תשמר" - כענין **או השבע שבועה** וגו'

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוטו"ל) כי במצוות האמנות – החלים י"ט, ט, שם: רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפא = טרף; שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרפא טפא (תפקיד) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרפא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפא = טרף; שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרפא טפא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרפא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרפא טפא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; קדלא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדלא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

פי-ידיד נדר לה' – קדמא ואזלא, בתפקיד מוקדם ומלמד כי נדר חל רק על דבר שמותר ע"י ה' ומתפס אך ורק בדבר הנדור כבר מהתורה – קרבן לה' **לה'** – רביע, להוציא ארבעה נדרים שלא יהיו נדרים **משנה נדרים פ"ג מ"א** ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זירוזין ונדרי הבאי ונדרי שגגות ונדרי אונסים וגו' (ר"ת ז"ה א"ש) ארבעה סוגי נדרים חכם מתיר **רבי יוסף בכור שור** ... תדע, דאמינין: אמר רבי יודא אמר רב אסי (**בבלי נדרים כאב**): אין חכם מתיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו: נדרי הבאי, נדרי זירוזין, נדרי שגגות, נדרי אונסין - דהתירו חכמים (ראה משנה נדרים ג,א). וגו'

אז-השבע שבועה לאסר אסר על-נפשו – מהפך פשטא מהפך פשטא זקף-קטן, שבועה חלה על דברים ממשיים ולא ממשיים, מעשה והמנעות ממעשה **ספרי ה' (גרסת מלבי"ם)** פשטא אסר על עצמו ואינו אסר על אחרים יוצא מן הפשט **ספרי ה' (גרסת מלבי"ם)** דבר אחר לאסר אסר על נפשו למה נאמר לפי שהוא אומר ככל היוצא מפיו יעשה אין לי אלא שהוציא בפיו קבל עליו בנדר ובשבועה מניין? ת"ל **לאסר אסר על-נפשו** **התורה והמצוה: לאסר אסר על-נפשו** לשון זה מציין אף שקבל השבועה במחשבת הלב בלבד שהגיון הלב הוא ענין נפשי, ... ת"ל לבטא ופי' רב ששת בשבועות (דף כו) אליבא דשמואל דהלכתא כותיה, בשפתיים ולא שגמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת שעורים, גמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת סתם מניין? ת"ל לבטא, וכן מה שכתוב פה קבל עליו וכו' היינו שהוציא פת סתם שאז אזלינן בתר מחשבת הלב שאסר ע"ע פת חטין. חשב חטין, ואמר שעורים שזה מנוגד למחשבתו, וגם אם אמר פת סתם הולכים אחר מחשבתו ולא אחר מבטא שפתיו, היינו הוציא מפשוטו **אז-השבע שבועה לאסר אסר על-נפשו** – מהפך פשטא מהפך פשטא זקף-קטן, פשטא פשטא בלי זקף-קטן ביניהם, בתפקיד של רגילות, כלומר נדר או שבועה בנסיבות שהתכוין אליהם, אבל בנסיבות שלא התכוין להן פותח לו פתח להרטה.

ג] איש פי-ידיד נדר לה' אז-השבע שבועה לאסר אסר על-נפשו לא יחל דברו ככל-היצא מפיו יעשה: **ספרי במדבר פיסקא קנג איש**, להוציא את הקטן משמע מוציא את הקטן ואת בן שלש עשרה שנה ויום אחד הרי אתה דן נאמר כאן נדר/ונאמר להלן נדר מה נדר האמור להלן נדר ונדבה אף נדר האמור כאן נדר ונדבה. מיכן אמרו בן שלש עשרה שנה ויום אחד דבריו קיימים:

ויקרא בחקתי כזב: זכר אל-בני ישראל ואמרת אללם איש פי יפלא נדר בערפך נפשת ה': **איש** – זקף-גדול, שלושה אנשים בנדרים א' גדול ב' הסמוך לאיש, בן 12 – 13, ג' גוי שיודע להפלות: שישראל כששיגדל יבוא לכלל **בל-יחל**, הפלאתו תלויה בגדלותו, **שכשאינו בכל יחל אינו בהפלאה**, אבל גוי שאינו ראוי לבוא לכלל **בל-יחל**, אין הפלאתו תלויה בגדלותו. גדול שאינו יודע להפלות – שאינו יודע לשם מי נדר – אף על פי שבישראל דבריו קיימים, **בגוי** שאינו יודע להפלות, אין נדריו כלום, **שנתמעט מ-איש פי יפלא** האמור בפרשת ערכין, שדוק **אנציקלופדיה תלמודית כרך ה, [גוי] טור שח** ... במה דברים אמורים בערכין, אבל הכל מודים שנודרים ונידרים³⁵⁶, שאם אמר דמי עלי או דמי פלוני עלי, נותן כפי נדרו – כמה שהנידר שזה כעבד הנמכר בשוק³⁵⁷ – ואינו נופל ללשכה, שאין מקבלים מן הגוים נדבה או נדר לחזק את בדיק הבית, משום לא לכם ולנו³⁵⁸, ומה יעשה בהם, יבדוק את הגוי על דעת מי נדר, אם נדר על דעת ישראל יוציא והוה ב"ד כמה שיראה להם חוץ מבדיק הבית, ואם אמר לשמים נדרתי, יגנוזו³⁵⁹. ויש סוברים שנדרים אינם נגזרים אלא הולכים לבדיק הבית³⁶⁰. ויש מפרשים נודרים ונידרים שאמרו בקדשי מזבח, אבל קדשי בדיק הבית לר' מאיר שסובר **לא לכם ולנו** אינם נודרים³⁶¹. **ויקרא כז, ב** ... מופלא הסמוך לאיש מחלוקת בגויים האם מעריכים ונערכים והסכמה בנודרים ונידרים ונתמעט שאינו יודע להפלות, ומקבלים מהם רק לבדיק הבית ושלא ניכר ויש הסוברים שבישראל אין נדריו נדרים אלא מדרבנן, גוי שמעריך – לר' יהודה שהגוים מעריכים – אפילו שהוא מופלא הסמוך לאיש יכול להעריך, **שנתרבה מ-איש פי יפלא**

ד] ואשה פי-תדר נדר לה' ואסרה אסר בבית אביה בנעריה: **ואשה** – שלש תקופות לנדר ולשבועה: **תורה שלמה [מה] מדרש הגדול [ד] ואשה פי-תדר נדר**, אין לי אלא גדולה, ומנין לרבות את הקטנה שיש בה הפלייה, ת"ל **ואשה**, מכאן אמרו בת אחת עשרה שנה ויום אחד נדריה נבדקין, **בת שתי עשרה שנה ויום נדריה קיימין ובדקין** כל שתיים עשרה. (הכוונה בתקופת נעוריה והיא בבית אביה) **תורה שלמה רמב"ם הל' נדרים פ"א ה"ו – ז:** אבל אם היתה ברשות האב אפילו הגדילה והרי היא נערה אביה מפר כל נדריה וכל שבועות שתשבע ביום שמעו וכו' ועד מתי אביה מיפר עד שתבגר. בגרה אינו מיפר לה וגו' **רלב"ג (במ' מט' ז, ד) ואשה פי-תדר נדר לה'** להוציא את הקטנה. וכבר ביארנו ענין זה הנדר והאסר בפסוק הקודם. בבית אביה בנעוריה הנה הרצון באמרו **בבית אביה**, שתהיה ברשות אביה; ... והנה התנה שתהיה **בנעריה**, לפי שאחר עבור נעוריה יצאת מרשות אב, והוא הזמן הנקרא 'בגרות'; והנה למדנו זה מזה המקום. והנה ימי נעוריה הם לפי הוראת הגדר, מהיותה בת שתיים עשרה שנה ויום אחד עד ששה חדשים אחר זה.

ואשה – המלה ממעטת קטנה (מדרש הגדול, רלב"ג) מתחת לגיל 11 שנה ויום כי אין נדריה נדרים. **ואשה** – טעם זקף-גדול בתפקיד שלוש נקודות, שתיים באופן אחד ואחת באופן אחר. שלושה מצבים בענין הפרת נדר אב לבתו קודם לארוסיה ונישואיה: (א) בין 11 שנה ויום אחד ובין 12 שנה נדריה נבדקין שמבינה מעשיה. אם אינה מבינה אין נדריה נדרים. אם מבינה אביה יכול להפר; (ב) מ-12 שנה ויום אין בודקין אותה ונדריה קיימין, אבל אם היא עדיין לא נשואה אביה הוא יכול להפר עד תום זמן נעוריה כאשר היא בת 12.5 שנה. (ג) ומשבגרה אין אביה מפר נדריה. **בבית אביה** – מרפא טפא, יתור לרבות רשות אביה עליה (היינו שלטון וממשלה), ואפילו אינה בביתו. **אביה** – טפחא, בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו **בנעריה** – לרבות שלטון אביה עליה גם בזמן נעוריה. **בנעריה** – סלוק, מגביל רשות אביה עליה רק עד הגיעה ל-12.5 שנה כל עוד לא נתארכה או נשאה. **בסיכום:** לאשה יש שלש תקופות לנדר ולשבועה (הפלאה, נעורים, בגרות), לכן יש שתי תקופות לנדר ולשבועה (הפלאה, בגרות)

ב'ה טוב טעם ודעת למדני (טוול"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרנא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעות, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעות, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.2 במדבר מטות לב, במדבר מטות לב:

פ [ב] וַיְבָרַךְ מֹשֶׁה אֶל-רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יְהוָה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה':

לאמור – אתנה, מגביל לדרוש נוטריקון **לאו אמר** בתוך העשה המתחיל בצויו **יְהוָה הַדְּבָר** וכפ' **רש"י** ... דבר אחר (ראה נדרים עז, ב - עח, א); **יְהוָה הַדְּבָר** - מעוט הוא; לומר, שהחכם בלשון 'התרה' ובעל בלשון 'הפרה' כלשון הכתוב כאן; (וההגבלה במצוות העשה היא לא תחליפו בין דרך החכם בלשון התרה ובין דרך הבעל בלשון הפרה) **ואם חלפו, אין מותר ואין מופר** (נדרים עח, א).

במדבר מטות לא, ד - ה:

[ד] אֵלֶּף לַמַּטֵּה אֵלֶּף לַמַּטֵּה לְכָל מַטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלַחְוּ לְצַבָּא: [ה] וַיִּמְסְרוּ מֵאֵלֶּפֶי יִשְׂרָאֵל אֵלֶּף לַמַּטֵּה שְׁנַיִם-עָשָׂר אֵלֶּף חֲלוּצֵי צַבָּא:

מתוך שכתוב שלוש פעמים אלף למטה עד לשליחתם לצבא, אולי זה מרמז לדרשה שהיו שלוש קבוצות של שנים עשר אלף.

במדבר מטות לא, ו:

וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֵלֶּף לַמַּטֵּה לְצַבָּא

אֹתָם וְאֵת-פִּינְחָס בֶּן-אֱלֵעָזָר הַכֹּהֵן הַגָּדֹל לְצַבָּא וְכָל־הַקְּדָשׁ וְהַצְּצָרוֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ:

וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֵלֶּף לַמַּטֵּה לְצַבָּא - קדמא מרכא תביר מרכא טפקא אתנה

וַיִּשְׁלַח – קדמא, ע"פ המקובל מתמיד אמורים הנשיאים ללילך בראש חילותיהם אבל כפי **בעל הטורים** - והנשיאים לא שלח עמהם כדי שלא יתבייש שבט שמעון שנהרג נשיא שבטו, ובמקומם יצאו פקודי החיל, שרי האלפים **אֹתָם מֹשֶׁה אֵלֶּף לַמַּטֵּה** – מרכא תביר מרכא טפקא - חלק לקבוצת פרטים קשורים, שלא על כולם חל אותו ענין. מלמד על קבוצת הלוחמים בפועל, וקבוצת היושבים על הכלים, ולשיטה אחת עוד קבוצת 12 אלף לומדי תורה, ומיעט מן הצבא את נשיאי השבטים

בבלי סוטה מג, א וכן הוא אומר: **(במ' פי' לא, ו)** **וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֵלֶּף לַמַּטֵּה לְצַבָּא אֹתָם וְאֵת-פִּינְחָס, אֹתָם** - אלו סנהדרין,

פִּינְחָס - זה משוח מלחמה, **וְכָל־הַקְּדָשׁ** - זה ארון ולוחות שבו, **וְהַצְּצָרוֹת הַתְּרוּעָה** - אלו השופרות.

אֹתָם - תלישא-גדולה, טעם שעשו לרמז אלפניו ולאחריו. אפשר כי **אלפניו** אל הכתוב **וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֵלֶּף לַמַּטֵּה לְצַבָּא** בתפקיד בעל בחינה נעלה, מרמז על כל אחד מהשנים עשר אלף או שלוש הקבוצות של השניים עשר אלף שהיה צדיק כפי שמתברר מהתנהגותם במלחמה.

אֹתָם - תלישא-גדולה, **לאחריו** בתפקיד בעל בחינה נעלה אלו סנהדרין, קבוצה מובחרת

וְאֵת-פִּינְחָס – קדמא ואזלא במלה אחת מתוך מלים מוקפות, משוח מלחמה,

(א) קדמא ואזלא במלה אחת, בתפקיד כעין שוויון וכפ' **רש"י** בחומש **אֹתָם וְאֵת-פִּינְחָס** – להודיע כי שקול כנגד כולם (כל הצבא)

(ב) כעין שוויון מול העם, מהמשך הגמרא מתברר כי היו מן העם שבזוהו באמרם ראו בן-פוטיאל זה, שאבי אמו, היינו סבו יתרו פיטם

עגלים לעבודה זרה שהרג נשיא בישראל, עכשיו מודיע הכתוב שחזרו בהם והשלימו עמו והוא נחשב **שוה** עמם.

(ב) בעושה תלוי המעשה, שפינחס החל בנקמה ממדין ובו תלוי ההמשך

אֹתָם – תלישא-גדולה, קבוצת הנבחרים והם פרט קדמאה העובר דרך הכלל **וְאֵת-פִּינְחָס** קדמא ואזלא, לענין הפרט בתראה **לְצַבָּא** וגו'

בן-אלעזר הפהן לְצַבָּא – מהפך פשטא זקף-קטן, לימוד כפשוטו ולימוד היוצא מפשוטו. **רש"י** ומפני שהלך פינחס ולא הלך אלעזר -

שינה מהרגילות **שפת"ח** - לא שלח את אלעזר... שהיה שקול כנגד כולם, אבל עכשיו שפירש שגם פינחס היה שקול כנגד כולם אם

כן למה שלח (כלומר שינה מהמקובל)

וְכָל־הַקְּדָשׁ וְהַצְּצָרוֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ - מרכא תביר מרכא טפקא סלוק

וְכָל־הַקְּדָשׁ - זה ארון הברית

וְהַצְּצָרוֹת הַתְּרוּעָה – מרכא טפקא, יתור לרבות שופרות על הצוצרות

בְּיָדוֹ – סלוק, ברשותו

הַקְּדָשׁ - תביר, רוצה לומר לא ממש בידו אלא ברשותו, כי ארון הברית נישא בד"כ על כתפי לויים בני קהת, הציץ שהעבירו על פניו את בנות מדין, לא דווקא בידו אלא קשור במצחו, והמיעוט נמשך אל הצוצרות התרועה שבד"כ אין אדם אחד יכול לתקוע בשתי הצוצרות או הצוצרה ושופר בעת ובעונה אחת, אלא כלי אחד לכהן אחד.

וְכָל־הַקְּדָשׁ וְהַצְּצָרוֹת הַתְּרוּעָה - מרכא תביר מרכא טפקא, חלק לקבוצת פרטים שלא כולם צריכים להיות בעת בעונה אחת. כמו-כן

וְהַצְּצָרוֹת הַתְּרוּעָה - מרכא טפקא, יתור לרבות המאופיין ע"י **בְּיָדוֹ** – סלוק, ברשותו.

אפשר כי מספר לנו שכלים שונים עמדו לרשותו של פינחס להנהגת המלחמה במדין אפשר שבשלבים שונים כולם שימשו ובשלבים אחרים לא כולם שימשו בעת ובעונה אחת. בשעת הקרב ארון הברית יצא בראשם, הצוצרות והשופרות תקעו, הציץ היה בראש פינחס כי כך הרג את מלכי מדין ובלעם שבכשפים פרחו באויר. אחרי הקרב הצוצרות והשופרות לא שימשו, אבל הציץ היה בראש פינחס לבדוק נשות מדין.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (הטוד"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, ט. טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"ד – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרְכָא = מאריך, רבוי; דרְכָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק; ממעט, לא ממש; טְפָא = טרָא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרְכָא טְפָא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרְכָא תְּבִיר טְפָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרְכָא תְּבִיר טְפָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מרְכָא טְפָא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרְכָא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זְקָא-קָטָן – 2; זְקָא-גְדוֹל – 3; רביע – 4; מונח רביע – רביעיות 4; ...; זְקָא-קָטָן ... זְקָא-קָטָן בחצי פסוק – היקף; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

במדבר מטות לא,ג:

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְכָל-נְשֵׂי הָעֵדָה לִקְרֹאתָם

אֶל-מַחְזֵיץ הַלְּמַחָה:

במדבר מטות לא,ג:

וַיֵּצֵא - קדמא ואזלא במלה אחת,....

• (א) **תורה שלמה 20** להודיע ענותנותו ושבתו של משה שהיו כולם תלמידי תלמידיו ואפילו הכי הלך לקראתם, (במדבר רבה פכ"ב-ד), כעין שוויון ביניהם

• (ב) **תורה שלמה 20** מלמד שמכבדים לעושה מצוה (מדרש)

• (ג) ע"פ **פרש"י** עה"ת יצא למנוע ביזת ישראל מהשלל כי צריך הפרשה והכשרה. כי חלק מהשלל הוא חרם לה' שהפרשתו תלויה במשה ואלעזר הכהן ובנשיאים, וחלקה שנשאר בידי העם צריך הכשרה.

• א' מבטא שוויון ב' וג' מבטאים בעושה תלוי המעשה

במדבר מטות לא,טז:

תָּן הִנֵּה הִיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַבְרֵם בְּלִעַם מְעַל בְּהוֹ עַל-דְּבַר-פְּעוֹר

וַתְּהִי הַמִּגַּפָּה בַּעֲדַת ה':

תָּן הִנֵּה הִיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל - מונח אזלא-גרש קדמא מהפך פשטא, טעם מונח מרמז על כעין סדרות אחדות של אזלא-גרש קדמא ומה שאחריהם. אזלא-גרש קדמא אזלא-גרש קדמא מהפך פשטא מרמז על דבר שהתחיל הושעה ואמור להתחדש. ההסבר הוא כי נשות מדין גרמו למעל לבני ישראל כפי **רש"י** - תָּן הִנֵּה - מגיד שהיו מכירים אותן, זו היא שנכשל פלוני בה. אז נקמת ה' הייתה צריכה להיות בנשים וגם בגברים שהנשים עשו מעשיהן בשליחות הגברים שנכנסו לריב עם ישראל לא בגלל עצמם אלא בגלל מואב. נקמה מהגברים בוצעה, הנקמה מהנשים בינתיים ממתנה להמשכתה בפועל היינו לביצועה בעתיד.

בגלל המונח אפשר שיש כאן עוד פעולה של אזלא-גרש או של כל התבנית. כגון ע"פ ספרי נקמה בנשי ובבנות מדין.

ספרי מג (פסוקים יד טו טז) ... בלעם אמר ... העמידו להם נשיכם ובנותיכם בזמה והם יהיו שטופים בזמה ואלהיהם (שולט או ילחם) בהם ... שנאמר ויהפך להם לאויב, ולא עוד אלא שעושיך את הרחמן אכזרי שנאמר היה ה' כאויב בלע ישראל.

התורה והמצוה (מלב"ם) ... פקודי החיל דנו שדינו (טט - שדין המלחמה הזאת) כמו ביתר מלחמות שאינו מז' עממין שכתוב רק הנשים והטף וגו' תבוז לך, ועל זה אומר שפינחס אמר כשם שהפקדתנו כן עשינו. רק משה אמר שזה אינו דומה ליתר מלחמות, שהם גרמו עקב המלחמה וזה היה בעצת בלעם ואם כך לא היה ראוי להחיותם.

טט - תָּן הִנֵּה מונח אזלא-גרש ע"פ התורה והמצוה, מלחמה זאת יצאה מן הכלל של יתר מלחמות שלא בבני שבעה עממין, כי במלחמות אחרות הורגים הגברים ובוזזים הנשים והטף ובמלחמה זאת היות שהן גרמו עיקר המלחמה ראוי להורגם.

במדבר מטות לא,כב:

אֵךְ אֶת-הַזֶּהָב וְאֶת-הַכֶּסֶף אֶת-הַנְּחֹשֶׁת אֶת-הַבְּרָזָל אֶת-הַבְּדִיל וְאֶת-הָעֹפְרַת:

במדבר מטות לא,כג:

כָּל-דְּבַר אֲשֶׁר-יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ וְטָהַר אֵךְ בְּמִי נִדְּהָ יִתְחַטֵּא וְכָל אֲשֶׁר לֹא-יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּמַיִם:

אֲשֶׁר-יָבֵא בְּאֵשׁ - מונח רביע יורה בקצרה אל כלים ממתכות ותערובות שלהן כגון אלו שהוזכרו בפסוק שלפניו שבו נמנים ששה מיני מתכות.

כָּל-דְּבַר אֲשֶׁר-יָבֵא בְּאֵשׁ - גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו יצא כאן בא ללמד שהכשרת כלים היא כדרך שימושם אֲשֶׁר-יָבֵא בְּאֵשׁ רש"י - לבשל בו כלום. כדרך תשמישו הגעלתו,

שתשמישו על ידי חמין יגעילנו בחמין,

ומי שתשמישו על ידי צלי, כגון השפוד והאסכלה ילבנו באור

וְטָהַר אֵךְ - זקף-קטן זקף-גדול, ג' המלים המוטעמות בז"ק ז"ג עולה 220 + 21 = ר"כ אהי"ה = 241 = אמ"ר, רמ"א

ג' זקף-קטן זקף-גדול שווה תקע"ו = 576

ההפרש בין ג' המלים ובין ג' זקף-קטן זקף-גדול היא 241 - 576 = 335 = של"ה = הש"ל, כאילו אמר הש"ל קליפת עובדי עבודה זרה (עע"ז) שנתנו בכליהם

נמצא באוצר ג' הרב יוסף רפאל פאלוך ז"ל

* ג' 241 אמ"ר רמ"א רא"ם (ר"ת רפאל אוריאל מכאל), אותיות קודם לאותיות שמחה = רלזד = ד"ל ז"ר

* ג' ההפרש = 335 = של"ה, בע"ל כרח"ה, פריד"ה לא"ה, ה"ר סינ"י, להק"ר, רוח נמוכ"ה, ע"ל פנ"י המי"ם, ס"ת מת"ן בסת"ר יכפ"ה א"ף, סער"ה - שם קליפה מסוימת, רח"ל אמנ"ו, בשנת של"ה גילה האר"י ז"ל הסודות.

* דרך הסבר אפשרית ע"פ **ספר התניא סוף פ"ו** ... המדרגה התחתונה היא שלש קליפות הטמאות ורעות לגמרי ואין בהן טוב כלל ונקראו במרכבת יחזקאל רוח סערה וענן גדול וגו' (השלישית אש מתלקחת בתוך הברד) ומהן נשפעות ונמשכות נשמות כל אומות עובדי גילולים וקיום גופם ונפשות כל בעלי חיים הטמאים ואסורים באכילה וקיום גופם וקיום כל מאכלות אסורות מהצומח כמו ערלה וכלאי הכרם כו' וכ"ש בע"ח שער מ"ט פ"ו וכן קיום וחיות כל המעשה דבור ומחשבה של כל שס"ה לא תעשה וענפיהן כמ"ש שם סוף פ"ה.

* הסבר אפשרי

* הש"ל בע"ל כרח"ה רוח נמוכ"ה שהיא המדרגה התחתונה של שלש הקליפות הטמאות וביניהם הקליפה רוח סער"ה, בהסרתה מהכלים של כל אומות עובדי גילולים מנתקים קיום וחיות מחשבה דבור ומעשה אומות עובדי גילולים וכל המאכלות האסורות וכל מעשה דבור ומחשבה של שס"ה לא תעשה.

* כך יהיה ד"ל ז"ר ומבוא לשמחה של גלוי רוח א-לקים מרחפת ע"ל פנ"י המי"ם ומלאכיו רא"ם (ר"ת רפאל אוריאל מכאל)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד) כי במצוותך האמנותי - תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא - רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק; ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה - שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא - קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישייה: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואלא - בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכתה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכתה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שכתבתיך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 במדבר מטות ל,ב

במדבר מטות לו: נערה המאורסה

ואם-הניא אביה אתה ביום שמעו

כל-נדריה ואסרה אשר-אסרה על-נפשה לא יקום ה' יסלח-לה פי-הניא אביה אתה:

אתה ביום שמעו - להביא מענין שמיעה לעניין יום, כאן מגביל השמיעה וההפרה עד לשקיעה של יום השמיעה

ואם-הניא אביה אתה ביום שמעו קדמא מונח זרקא מונח סגול - מרבה שמיעה / שמועה על יום כגון שמע חלק נדר ביום ששמע שהוא

לאו דווקא יום הנדר

הפרה של מה ששמע או חלק של מה ששמע - לר' ישמעאל (רי"ש) אינו הפרה

הקים חלק ממה ששמע או כל ששמע הקים הכל

לרבי כרי"ש ההרחבה של מושג "שמעו" גם לחלק מהנדר גורמת שהפרת חלק לא הפר כלום כלומר הרבוי גרם למיעוט בתוצאה

- אין הפרה יש הקמה

ענין יום השמיעה המאוחר גורם אולי לשמיעה חלקית ואולי הוא משני כאן

כמו כן בנערה המאורסת יום שמיעה מאוחר אולי גורם לפחות תיאום בין אב לארוס להפרה או הקמה

לר"ע - הפר חלק הפר הכל, הקים חלק הקים הכל

הניא... ביום שמעו אם הרבוי מופר (אפילו השמיעה החלקית ביום שתהיה) הכל מופר

שזה מתאים להתרה ע"י חכם ולא להפרה ע"י אב ארוס ובעל

לחכמים - מה שהפר הופר

הניא אביה אתה ביום שמעו - הפר מה ששמע או חלקו ביום ששמע

ואם בארוסה צריכים האב והארוס להיות מתואמים להפרה

רש"י (קדם) אביה ומנע = הפר = הסיר הנדר ממנה ,

ה' יסלח לה - ...באשה שנדרה בניזר ושמע בעלה (בפסוק אביה) והפר לה (אביה ואם-הניא - קדמא, קדם והפר) והיא לא ידעה

ועוברת...זו היא שצריכה סליחה ואע"פ שהוא מופר...וק"ו לשאינן מופרים

שפת"ח - צריך להפר ולומר לה מופר לך ומניעה בעלמא אינו מופר -

טט שמיעה של אמירה בו ביום, הפרה באמירה בו ביום.

במדבר מטות ל,ח: נערה המאורסה

ושמע אישה ביום שמעו והחריש לה וקמו נדריה ואסרה אשר-אסרה על-נפשה יקמו:

ושמע אישה ביום שמעו - מרכא תביר מרכא טפקא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא אבל חלוקים בהלכותיהם לגבי הנושא.

ושמע - מרכא אישה - תביר ביום שמעו - מרכא טפקא

היות והתביר בא אחרי מרכא זה דומה לתבנית מרכא תביר טפקא אלא שכאן מקדים מרכא לטפקא כי יוצר קבוצת ביום שמעו

לכן התביר מחלק את \ ושמע \ ביום שמעו כפי פירוש הרמב"ם

(א) בו ביום שהאב שמע הארוס שמע ואז הפרותיהם הפרות או קיום ע"י אחד מהם קיום לכל ואפילו אין זה יום נדרה

(ב) לא ידע שיש להם להפר או לא ידעו שנדר זה צריך הפרה ולאחר זמן ידע (ראהדרשה ב-(ל,ג), הרי שעת ידיעתו כאילו היא שעת

שמעותו ויפר כל היום או יקים

(ג) לדעת ר"ע (אור החיים פירש זאת באב, אך אפשר שזה גם בבעל וארוס) אם שמע אפילו חלק מנדרה הגם שלא שמע כל נדרה והחריש

לאותו חלק, בזה קמו כל נדריה אפילו חלק שלא שמע

(ד) אב וארוס שלא שומעין אינם מפירין. אבל הבעל מפר נדרים שלא שמעם, הראוי לשמוע אין השמועה מעכבת בו.

במדבר מטות ל,יג: נדר אשה נשואה

ואם-הפר יפר אתם | אישה ביום שמעו כל-מוצא שפתיה לנדריה ולאסר נפשה לא יקים אישה הפרם ויה' יסלח-לה:

• טט - שתי גרסאות תבנית טעמים האם כאן יפר אתם | - קדמא מרכא (כמו ע"פ כתר, מגנס, קורן, מאור, פנינים, ועוד) ואז זה נדר

המרכב ממרכיבים אחדים והדיון הוא האם מספיק להפר פרט אחד וכך כל הנדר יופר או האם יש להפר כל פרט בנפרד באותו אופן

של הפרת הפרט שהופר ראשון.

• או האם הגרסא היא יפר אתם | - קדמא מונח (אשכול ועוד) ואז למרות שיש בנדר מרכיבים אחדים זה נדר אחד ללא חלוקה ואז הפר

מקצתו הפר כולו או מה שהפר הפר והשאר לא הופר.

(ג) ואם-הפר יפר - תלישא-קטנה, בתפקיד אומדנא מה מהוה ענוי בנדר ומה לא מהוה ענוי, יפר - קדמא אתם | - מרכא פסק או

מונח פסק אישה ביום שמעו - זרקא מונח סגול

אור החיים ע"פ בבלי נדרים פ"א דף פז רבוי כל מוצא שפתיה

אמר רב יהודה נדרה מב' ככרות בא' מתענה ובאחד אין מתענה (נדר מככר מסוים מהוה ענוי נדר מככר אחר לא מהוה ענוי), מתוך שהוא

מפר למתענה מפר גם לשאינה מתענה ... דבר שיש בו הפרה כשהוא מפר את כולם יחד.

ולסברת רב אפי שחלק שם ואמר מפר למתענה ואינו מפר לשאינו מתענה.

טט - ואם-הפר - תלישא-קטנה, בתפקיד אומדנא מה מהוה ענוי בנדר ומה לא מהוה ענוי,

יפר אתם | אישה ביום שמעו - קדמא מרכא פסק זרקא מונח סגול, תבנית המרמזת על לכתחילה ובפועל.

קריאה ללא טעם פסק, מתאימה לשיטת רב יהודה

ב"ה טוב טעם יודעת למדני (טוול"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעתים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

יְפָר אַתֶּם אִישׁוֹהַ בְּיוֹם שְׁמֵעוֹ – קדמא מרכא פסק זרקא מונח סגול, תבנית המרמזת על לכתחילה ובפועל.

קריאה ללא טעם פסק, לכתחילה מפר את חלק הנדר שבו יש עניי **ובפועל** זה מפר את החלק שאינו ענוי.

קריאה עם טעם פסק, מתאימה למשנה הבאה

יְפָר אַתֶּם | אִישׁוֹהַ בְּיוֹם שְׁמֵעוֹ – קדמא מרכא פסק זרקא מונח סגול, תבנית המרמזת על לכתחילה ובפועל.

[בבלי נדרים פז, ב] מתני'. יודע אני שיש נדרים אבל אני יודע שיש מפירין - יפר; יודע אני שיש מפירין אבל אני יודע שזה נדר

- ר' מאיר אומר: לא יפר, וחכמים אומרים: יפר.

רש"י מתני' יודע אני שיש נדרים - שאדם יכול לנדור.

אבל אני יודע שיש מפירין - ששום אדם בעולם יכול להפר נדר ואחר כך נודע לו שהפרה מועלת.

יפר לה - לאחר זמן כשנודע שיכול להפר דכיון דלא היה יודע שיכול להפר מעיקרא לא קרינן ביה ביום שמעו אלא השתא

באותו יום שנודע לו שיכול להפר לה.

יודע אני שיש מפירין - שהפרה מועלת לנדר אבל אני יודע אם נדר זה נדר גמור הוא ונמנע ולא הפר בו ביום.

ר"מ אומר לא יפר - לאחר זמן לכשנודע לו שנדר הוא וצריך הפרה דהואיל והוא ידע בטיב הפרה ולא הפר פושע הוא מ"מ אי

נדר הוא שפיר עביד דמפר אי לאו נדר הוא מאי איכפת ליה מאי דהפר ואיכא מקצת שמיעה ככל שמיעה.

וחכמים אומרים יפר - הואיל ולא הוברר הדבר ואף על גב דאיכא מקצת שמיעה אינה ככל שמיעה, חכמים דמתניתין היינו רבי

יהודה.

יְפָר אַתֶּם | אִישׁוֹהַ בְּיוֹם שְׁמֵעוֹ – קדמא מרכא פסק זרקא מונח סגול, תבנית המרמזת על לכתחילה ובפועל. קריאה עם טעם פסק,

לכתחילה לא ידע ביום שומעו שיש מפירין או ידע שיש מפירין אבל לא ידע שזה נדר ולכן לא הפר בו ביום, **ובפועל** אחר זמן (כעין

פסק זמן) נודע לו שיש מפירין או שזה נדר, לכן יום שנודע לו נחשב כיום שמעו והפר יפר, ולשיטת רב יהודה מפר נדר העינוי

והשאר מופר, לשיטת רב אסי מפר רק את חלק העינוי.

ולסברת רב אסי שחלק שם ואמר מפר למתענה ואינו מפר לשאינו מתענה.

ואם-הָפֵר - תלישא-קטנה, בתפקיד אומדנא מה מהוה ענוי בנדר ומה לא מהוה ענוי,

יְפָר – קדמא, קודם מפר את חלק הנדר שבו יש ענוי **אתם |** – אם הגרסה היא מונח פסק אינו מפר את החלק שאינו ענוי

● טט - המשך ההסבר מבוסס על הגירסא קדמא **מרכא** זרקא מונח סגול

● טט – נקדים ונסביר כי:

● הקרא **ואם-הָפֵר** בטעם תלישא-קטנה המרמזת על פרט מקדים ושהפרט הזה אינו מיוחד לדומה לשאר הפרטים.

● הקרא **אִישׁוֹהַ** - זרקא מוסיף על **בְּיוֹם שְׁמֵעוֹ** משהו מעניין **שְׁמֵעוֹ**. אפשר שבמהות התוספת הזאת ואיך היא משפיעה על הפרת נדר

חולקים רב יהודה ורב אסי.

תבנית הטעמים מרמזת על כעין פרט וכלל הצריך לפרט והפרט שהוא צריך, ותבנית זאת היא לרב יהודה ולרב אסי.

הסבר שיטת רב יהודה בתמציתיות ואח"כ מפורט

הסבר בתמציתיות

* הנדר מרכב מחלקים, **ואם-הָפֵר** (תלישא-קטנה) פרט ראשון, שאינו מיוחד לדומה לשאר הפרטים. היינו הפר דבר אחד ממרכיבי

הנדר, הכלל אומר **יְפָר** (קדמא) **אתם |** (מרכא פסק) שאר הפרטים. ההפרה הכללית היא תוצאה של פעולת ההיקש שאליה מרמז הפסק.

הסבר מפורט

* הנדר מרכב מחלקים, **ואם-הָפֵר** (תלישא-קטנה) פרט ראשון היינו הפר דבר אחד ממרכיבי הנדר הדומה לאחרים, **אִישׁוֹהַ בְּיוֹם**

שְׁמֵעוֹ. הכלל המרומז בקדמא אומר **יְפָר** נדר הענוי וזה יגרור **אתם |** – מרכא – מאריך להקיף שאר הפרטים להיות מופרים בהיקש מ-

יְפָר ... אִישׁוֹהַ בְּיוֹם שְׁמֵעוֹ (זרקא מונח סגול) התוספת על **שְׁמֵעוֹ** מעניין **שְׁמֵעוֹ** היא שבין אם שמע ובין אם לא שמע **אִישׁוֹהַ בְּיוֹם שְׁמֵעוֹ**

פרטי נדר אחרים נוסף על הפרט שהפר, היות והפר אחד הוקשו **אתם |** (מרכא פסק) האחרים אל שמיעת **אִישׁוֹהַ בְּיוֹם שְׁמֵעוֹ** הפרט ש-

הָפֵר וכל הנדר **יְפָר**.

או

אִישׁוֹהַ בְּיוֹם שְׁמֵעוֹ – זרקא מונח סגול, מוסיף מהענין על הענין, היות וביום שומעו המקורי לא ידע שיש מפירין או לא ידע שזה נדר, יום

שנודע לו נחשב ליום שומעו (התורה הוסיפה לו יום שומעו לפי ידיעתו) ויכול להפר.

הסבר סברת רב אסי בתמציתיות ואח"כ מפורט

הסבר בתמציתיות

* הנדר מרכב מחלקים, **ואם-הָפֵר** (תלישא-קטנה) פרט ראשון שאינו מיוחד לדומה לאחרים, היינו הפר דבר אחד ממרכיבי הנדר, הכלל

אומר **יְפָר** (קדמא) **אתם |** (מרכא פסק) שאר הפרטים באותו אופן שהפר הדבר הראשון. הכלל כאן אינו הפרה הכללית כמו של רב יהודה

אלא הוא הנחיה כיצד יפר כל פרט ממרכיבי נדר. ההנחיה היא תוצאה של פעולת ההיקש שאליה מרמז הפסק.

הסבר מפורט

* הנדר מרכב מחלקים, **ואם-הָפֵר** (תלישא-קטנה) פרט ראשון שאינו מיוחד לדומה לאחרים, היינו הפר דבר אחד ממרכיבי הנדר, **אִישׁוֹהַ**

בְּיוֹם שְׁמֵעוֹ, הכלל אומר **יְפָר** (קדמא) **אתם |** (מרכא פסק) שאר הפרטים באותו אופן שהפר הדבר הראשון.

* הכלל כאן אינו הפרה הכללית כמו של רב יהודה אלא הוא הנחיה כיצד יפר כל פרט ממרכיבי נדר. ההנחיה היא תוצאה של פעולת

ההיקש שאליה מרמז הפסק.

* מה הפרט שהופר היה ע"י **אִישׁוֹהַ בְּיוֹם שְׁמֵעוֹ** (זרקא מונח סגול), היינו שמע הפרט והפר לה אותו כך **בהיקש** על **אִישׁוֹהַ בְּיוֹם שְׁמֵעוֹ**

להוסיף ולשמוע לכל **אתם |** (מרכא פסק) פרטים אחרים מהנדר כדי שאם ירצה יוכל להפר על כל שמיעת פרט את הפרט **אִישׁוֹהַ בְּיוֹם**

שְׁמֵעוֹ (זרקא מונח סגול) כי כאמור אין כאן פרט מיוחד.

ב"ה טוב טועם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרשא – מאריך, רבוי; דרשא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרשא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרשא טפקא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרשא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרשא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרשא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרשא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: קדלא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדלא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כענין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.4 במדבר מטות לב, (התשע"ד)

במדבר מטות לב, ג:

איש כי ידר נדר לה' או השבע שבועה לאסור על נפשו לא יחל דברו ככל-היצא מפיו יעשה:

בבלי נדרים יג, א ... אמר קרא: (במ' מט' ג, ה) כי ידר כי ידור, עד שידור בדבר הנדור (יתפס נדר בדבר שהיה מותר לישראל וע"י נדר או הקדשה נאסר), לאפקי בכור דבר האסור הוא (למאן דאמר שאי אפשר להתפס משהו שהיה אסור כמו בכור בהמה טהורה כי הוא קדוש בקדושה ממעי אמו); ומאן דאסר (אומר שאפשר להתפס בדוגמת בכור)? אמר קרא: (במ' מט' ג, ה) כי ידר נדר לה', לרבות דבר האסור (רש"י): להתפס נדר על בכור הקדוש ממעי אמו כי מתפסו לגבוהה אע"פ שהוא כבר אסור בלא נדר כגון בכור). ומאן דשרי (רק בחולין), לה' מאי עביד ליה? מיבעי ליה (צריך מלת לה') למתפס בחטאת ואשם. ומה ראתי לרבות חטאת ואשם ולהוציא את הבכור? מרבה אני חטאת ואשם – שהוא מתפס בנדר, ומוציא אני את הבכור – שהוא קדוש ממעי אמו (רש"י): שהם (החטאת והאשם) מתפסים מפני שהוא מתפסין בנדר אע"ג דעל חטא באין ולא משום נדר (בהתנדבות) אפ"ה איהו מתפסו שאומר הרי זו לחטאתי ולאשמי (אז הם מהווים דבר להתפס בהם נדר של חולין אחרים) אבל בכור אינו מתפס כלל). ומאן דאסר (שאמר שאפשר להתפס נדר בדוגמת בכור והמותפס אסור)? בכור נמי מתפסו בנדר הוא (גם בכור צריך התפסה – בהקדשה בפה); ודניא, משום רבי אמרו: מנין לנולד בכור בתוך ביתו שמצוה להקדישו? שנאמר: (דב' ראה טו, ט) כל-הבכור ... הנדר תקדישו. ומאן דשרי (שאי אפשר להתפס בדוגמת בכור והמותפס מותר)? כי לא מקדיש ליה מי לא מיקדיש? (רש"י) אם לא הקדישו מי לא מיקדיש בלאו הכי משום הכי לא חשיב כלל כי מתפס ליה בנדר אבל חטאת ואשם לא מיקדיש לעולם אי לא מקדיש להו). (הבכור קדוש בלי הקדשה בפה ולכן אם יתפס בו חולין בנדר, הנדר לא תופס אבל חטאת ואשם בלי הקדשה בפה לא קדשו) (דב' ראה טו, ט) כל-הבכור אשר ינלד בקרן ופצאנה הנדר תקדיש לה' אלהיה ולא תעבד בכר שוה ולא תגזו בכור וצאנה:

או השבע שבועה – מהפך פשטא לאסור על נפשו – מהפך פשטא מקף זקף-קטן

צריך עיון האם חמש הדרשות של ספרי במדבר פרשת מטות פיסקא קנג הן מתבנית הטעמים הזאת או לא? ספרי במדבר פרשת מטות פיסקא קנג

... (במ' מט' ג, ה) כי ידר נדר לה', את שהסמין נדרו לדבר שאיפשר לו (חפץ המותר) הרי זה נדר ואם לאו אינו נדר.

פירוש שאם אמר קונם זה כבשר חזיר לא תופס, וזה נלמד מלת לה', מקשה הספרי אולי דווקא באופן שנודר ממש לה' (קרוב) ולא שאוסר חפץ לעצמו ו/או לאחרים

אתה אומר את שהסמין את נדרו לדבר שאיפשר לו הרי זה נדר ואם לאו אינו נדר או אינו אלא עד שיזכיר לשם

מקשה הספרי אולי דווקא באופן שנודר ממש לה' (קרוב) ולא שאוסר חפץ לעצמו ו/או לאחרים

(א – חלות הנדר על דבר שאפשר שיתפס) ת"ל (במ' מט' ג, ה) לאסור על נפשו מכל מקום הא אין עליך לומר כלשון אחרון (מלת לה' ממש) אלא כלשון ראשון את שהסמין את נדרו לדבר שאיפשר לו הרי זה נדר ואם לאו אינו נדר.

לאסור אסור על נפשו – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שתי דרשות

(א) הכתוב עוסק בשבועה או השבע שבועה לאסור לאסור אסור

(ב) הדרש מהפך מהפשט ומלמד שההמשך לאסור אסור חל גם על נדר ואז ממשיך ומלמד שהאיסור יחול רק בדבר המותר לישראל ואינו צריך להיות דווקא לה' בלבד (קרוב)

הספרי מברר על האם גם בשבועות רק בדבר שאפשר לו שיתפס

או כשם שבנדרים את שהסמין נדרו לדבר שאיפשר לו הרי זה נדר ואם לאו אינו נדר כך אף בשבועות? תשובת הספרי

(ב – שבועה שונה מנדר) ת"ל (במ' מט' ג, ה) לאסור אסור מכל מקום (שבועה חלה גם בדבר האסור) מה הפרש בין נדרים לשבועות בנדרים כנודר בחיי המלך בשבועות כנשבע במלך עצמו אעפ"י שאין ראיה לדבר זכר לדבר (מלכים ב' ד, ז) סי-ה' ותי-נפשך אם-אעפ"י (טט גם

(מלכים ב' ד, ז) (מלכים ב' ג, ו))

למדנו בדרשה (א) ש- לאסור אסור משמעו שהנדר חל רק באפשר

אבל או-השבע – מקף כרב-מצב שבועה חלה (א) על מותר (ב) על אסור

(ג – להפר שלו מראש ולא של אשתו מראש) (במ' מט' ג, ה) לאסור אסור על נפשו, על נפשו הוא אוסר ואינו אוסר על אחרים (בין בנדר בין בשבועה) שהיה כדין ומה אם במקום שאין מפר נדרי עצמו משנודר (אחרי שנדר) הרי הוא מפר נדרי עצמו עד שלא ידור (תו"ש: מוסר מודעה בערב ראש השנה שמה שידור במשך השנה לא יחול) מקום שמפר נדרי אשתו משנדרה (אחרי שנדרה) אינו דין שיפר נדרי אשתו עד שלא תדור (שימסור מודעה בערב ראש השנה שמה שתידור אשתו / בתו במשך השנה לא יחול) ת"ל (במ' מט' ג, ה) לאסור אסור על נפשו על נפשו הוא אוסר ואינו אוסר על אחרים.

(א) הפשט אוסר בנדר על-נפשו ומפר מראש נדרי עצמו, אז היינו אומרים בקל וחומר שבהמשך ילמד שמפר נדר אשתו כאשר שמע אותו, יוכל גם להפר נדר אשתו מראש

(ב) באה דרשה מהכתוב לאסור אסור על נפשו – מהפך מהפשט של קל וחומר ואינו מפר מראש נדרי אשתו

היות ויש דרשה אחרת מטעם המקף של על-נפשו, אז צריך לחפש מקור אחר לדחיית הקל וחומר או לומר כי על-נפשו – זקף-קטן ילמד על שתי דרשות מהמקף. צ"ע.

(ד – מועיל מחשבה בתנאי שלא סותר מאמר הפה) ד"א (במ' מט' ג, ה) לאסור אסור על נפשו למה נאמר לפי שהוא אומר ככל-היצא מפיו יעשה אין לי אלא שהוציא בפיו קיבל עליו בנדר ובשבועה (במהשבה?) מנין ת"ל לאסור אסור על נפשו. (דיון מורחב בסוגיה זאת נעשה במקום אחר)

(ה – לא להתיר האסור) יכול אפילו נשבע לאכול נבלות וטרפות ושקצים ורמשים קורא אני עליו ככל-היצא מפיו יעשה? ת"ל לאסור אסור על נפשו לאסור ולא להתיר את האסור: וזה מקור לפירוש רש"י בפסוק זה. ההבדל בין דרשה (א) לדרשה (ה) הוא שבדרשה (א) מלמד על דוגמת מה מתפס את הנדר וזה צריך להיות מותר לישראל. בדרשה (ה) מלמד על המותפס שגם הוא צריך להיות מותר לישראל

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוות האמנות – התלים קי"ט, ט, שמש: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, השש"ס – תמצית השערות: **טוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפא** = טרקה – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא וואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

במדבר מטות לג: הצעת תבנית מידע אשר באופן סדרתי מלמדת על הגבלת חלות נדר ושבועה, על התרת נדר, הגבלות שמחייב נדר **איש כי-ידר נדר לה' או-השבע שבועה לאסר אסר על-נפשו לא יחל דברו ככל-היצא מפיו יעשה:**
איש - תלישא-קטנה **כי-ידר נדר** – קדמא ואולא **לה'** - רביע **או-השבע שבועה לאסר אסר על-נפשו** - מהפך פשטא מהפך פשטא זקא-קטן וגו'. תבנית הפסוק כעין פרט קדמא כלל ופרט וכלל בתראה

איש - תלישא-קטנה, מחיצה - איסור חפצא או גברא, שיעור - אומדנא ע"י חכם לעקירת נדר או שבועה.
כי-ידר – מקף כרב-מצב (א) נדר שאי אפשר כי מותפס באסור מהתורה (ב) נדר שאי אפשר כי אינו על חולין אלא על קדוש (מחלוקת בבלי נדרים יגא, כגון בכור) (ג) נדר שאפשר כי מותפס במותר מן התורה

נמשיך במצב (ג) נדר שאפשר

כי-ידר נדר לה' – קדמא ואולא, בתפקיד מוקדם ומלמד כי נדר רק על דבר שמותר ע"י ה' ומותרות: אך ורק בדבר הנדור כבר מהתורה - קרבן לה'

ידר נדר – כפל המלים בנדר יובן הייטב ע"פ פ' רשי" (ג) **נדר** – האומר: 'הרי עלי קונם שלא אוכל', או 'שלא אעשה דבר פלוני'. יכול אפילו נשבע שיאכל נבלות, אני קורא עליו **ככל-היצא מפיו יעשה?** תלמוד לומר: **לאסר אסר** - לאסור את המותר (טט – ט) א מלה אחת עבור ההתפסה בנדר של המותר) ולא להתיר את האסור (ראה ספ"ב כנג) (טט – א מלה אחת עבור ההתפסה בנדר של המותר). **לא יחל דברו** - כמו 'לא יחלל דברו', לא יעשה דברו חולין (ראה שם).

לה' - בתוך הנדרים שהתפס בדבר במותר יש קבוצת נדרים שלא חלים:

טעם מלת **לה'** - רביע, מלמד להוציא ארבעה נדרים שלא יהיו נדרים **משנה נדרים פ"ג מ"א** ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זירוזין ונדרי הבאי ונדרי שגגות ונדרי אונסים וגו' (ר"ת ז"ה א"ש)
 ארבעה סוגי נדרים חכם מתיר **רבי יוסף בכור שור** ... תדע, דאמרינן: אמר רבי יודא אמר רב אסי (בבלי נדרים כ"ב, א): אין חכם מתיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו: נדרי הבאי, נדרי זירוזין, נדרי שגגות, נדרי אונסין - דהתירו חכמים (ראה משנה נדרים ג, א). וגו'

המלה **לה'** מפסיקה בין נדר שהוא רק באפשר ובין שבועה שהיא באפשר ובאי אפשר על רב-מצב של השבועה מעיד טעם מקף בין המלים **או-השבע** (א) שבועה בדבר המותר (ב) שבועה בדבר שאסור (**במ' מטות ל, ג**) **או-השבע שבועה לאסר אסר על-נפשו** - מהפך פשטא מהפך פשטא זקא-קטן, מהפך פשטא אחד מלמד - חשב א אמר ב, אם א לא מוכל באופן כלשהו ב-ב – ב מחייב. כלומר היוצא מפיו ששונה מפשט מחשבתו, הוא המחייב.

חשב א אמר ב, אם א מוכל באופן כלשהו ב-ב – אפשר כי הכלה זאת מרוזמת בתבנית הטעמים מרכא טפא של **ככל-היצא מפיו** בתפקיד יתור לרבות אמירה שעשויה להכיל את מחשבתו ובאופן שלא לסתור אותה. **יעשה** – סלוק מגביל, שרק במצב הכלה יקיים שבועתו או נדרו, ואם החכם ימצא שהנסיבות לא היו כמו שהתכוין, זה פותח פתח חרטה ולהתרת – עקירת הנדר. בין תפקידי תבנית פשטא פשטא צמודים יש תפקיד של רגילות, כאן זה מהפך פשטא מהפך פשטא אשר שבה לומר מוציא מהרגילות ולכן פתח לעקירה.

תורה תמימה לאסר אסר וגו' - מהו לאסר איסר, כמה דאת אמר (ירמי' מ') והוא אסור בזיקים^(ט) [ירושלמי נדרים פ"ט ה"א]:
תורה תמימה על-נפשו - במי שנפשו קנויה לו, יצא עבד שאין נפשו קנויה לר"ב^(ט) [נזיר ס"ב ב']:

תורה תמימה הערות כד) נהג קי"ל דמתירין לאדם את נדרו בפתח, שפתיחין לו ויתרו ואומרים לו אלו היית יודע שהנודר הוא חוטא בנפשו [כמ"ש כל הנודר כאלו בנה במה] האם היית נודר, והוא משיב לא, והותר הנדר, מפני שעל דעת כן לא נדר. ועל זה מביא כגון בירושלמי מעשה דרשב"ל פתח לאחד את נדרו לא בזה שבנפשו הוא חוטא אלא בזה שאת גופו הוא מצער, והנודר הי' כאלו אוסר את גופו ונתן קולר על צוורו להשתעבד לנדרו לעשות כן או כן, משום דבכלל טוב לאדם שלא להיות משועבד בגופו, וא"כ אלו היה יודע שכן הוא קושי הנדר לא היה נודר, והותר לו בזה. ומביא ראיה שענין **תנדר בכלל נקרא שעבד קשה לאדם מלשון לאסר איסר** והוא מלשון אסור בזיקים, שהנודר הוא כמו אסור וקשור ומשתעבד למה שנדר. והמפרשים לא פרשו בזה ברחבה:

כה) כלומר דמשועבד הוא לבעליו לעבודה, ולכן אם נדר (טט – א) דברים שיש בהם ענוי נפש או (טט – ב) שמעכבים את המלאכה יכולים הבעלים למחות בו ולהפירם, דזה דומה לאוסר פירות אחרים עליהם. ועיין מש"כ לעיל בפ' נשא בפסוק כי נזר אלהיו על ראשו, ומטעם זה קי"ל ביו"ד סי' רל"ד דנדריו של מלמד שיש בהם (טט – א) ענוי נפש או (טט – ב) בטול עבודה אינם חלין מפני שאינו ברשותו ומשכר הוא לאחרים:

על-נפשו - מקף כרב-מצב ע"פ **תורה תמימה** [נזיר ס"ב ב'] (טט – א) במי שנפשו קנויה לו, (טט – ב) יצא עבד שאין נפשו קנויה לר"ב^(ט):
 לכן מי שמשועבד לבעליו לעבודה (בתורה עבד, בתורה שבע"פ שכיר) יכולים הבעלים למחות בהם ואין נדרם נדר כי העובד יש בו ענוי נפש המנדר ו/או הנדר גורם לו עיכוב בעבודה או ביטול בעבודה.

שתי קבוצות דרשות על **לא יחל דברו**. **קבוצה (א)** מ-**תורה תמימה לא יחל דברו** - אמר רב יהודה אמר שמואל, רמז להתרת נדרים מן התורה, דכתיב לא יחל דברו, הוא אינו מיחל, אבל אחרים מחלין לר"ב^(ט) [חגיגה י' א']:
לא יחל דברו - האומר קונם שאני ישן שאני מדבר שאני מהלך, וכן האומר לאשתו קונם שאיני משמשך, הרי זה בלא יחל דברו^(ט) [נדרים י"ד ב']:
לא יחל דברו - תניא, דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם שנאמר **לא יחל דברו**^(ט) [שם ט"ו א']:
לא יחל דברו - אמר רב גידל אמר רב, מניין שאין נשבעין לעבור על המצות, ת"ל **לא יחל דברו**, דברו לא יחל אבל אחרים מחלין לו **קבוצה (ב)** מ-**ספרי במדבר פרשת מטות פסקא קנג לא יחל דברו**, שלא יעשה דברו חולין
 הרי שהיה חכם לא יפר לו לעצמו והדין נותן אם מיפר לאחרים לא יפר לעצמו ת"ל **לא יחל דברו** שלא יעשה דברו חולין:
לא יחל דברו, מגיד שעובר על כל יחל

ועל כל תאחר מנין ת"ל **דב' תצא נגכב**) **ס** כי-תדר נדר לה' אלתידי לא תאחר לשלמו מגיד שעובר על כל יחל ועל כל תאחר:
לא יחל דברו, ר' אליעזר אומר לעשות הבטאה כשבועה ר' עקיבא אומר **ככל-היצא מפיו יעשה** [לעשות הבטאה כשבועה]. **לא יחל** – מרכא טפא כיתור לרבות את מספר דרשות ההגבלה הנובעות מהאתנה של מלת **דברו** בתפקיד הגבלה.

ב"ה טוב טעם ודעת לדמיון (טוטו"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפקא** = טרקה – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפקא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפקא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תריסא** – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.5 במדבר מטות לב, (התשע"ו)(בהשתתפות נחלת יעקב)

במדבר מטות לא, כב:

אָךְ אֶת-הַזָּהָב וְאֶת-הַכֶּסֶף אֶת-הַנְּחֹשֶׁת אֶת-הַבְּרָזִל אֶת-הַבְּרָזִיל וְאֶת-הָעֶפְרָת:

במדבר מטות לא, כג:

כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְשֹׁהַר אֵלַי בְּמִי נִדְּחָה וְיִחַטָּא וְכָל אֲשֶׁר לֹא-יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בַמָּיִם:

[תלמוד בבלי שבת נח, ב] דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מנין למשמיע קול בכלי מתכות שהוא טמא - שנאמר **(במ' מט' לא, כג)** **כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ** אפילו דיבור יבא באש.

[רש"י בבלי שבת נח, ב] **כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ** - בכלי מתכות משתעי, במעשה מדין.

[תוספות בבלי שבת נח, ב] **כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא** - ואע"ג דהאי קרא לא לגבי טומאה כתיב אלא לגבי הגעלה מסתברא דהתם אין דיבור מעלה ומוריד ואם אינו ענין להגעלה תנהו לענין טומאה.

[חידושי הרשב"א בבלי שבת נח, ב] **כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ** אפילו דיבור אסור. וא"ת והא קרא בגיעולי גוים כתיב, איכא למימר אם אינו ענין לגיעול דלענין איסורי גוים אין לחלק בין יש להן ענבל לשאין להן ענבל, תנהו לענין טומאה ואסיפיה דקרא קאי **אֵלַי בְּמִי נִדְּחָה וְיִחַטָּא**.

[חידושי הרשב"א בבלי שבת נח, ב] אפי' דבור יבא באש. פירוש ד-**דָּבָר** לישנא יתירא הוא להאי דרשא, וא"ת והא קרא בהגעלת כלי מדין הוא דכתיב, וי"ל דבפרשה כתיב ענין טומאת מת כדכתיב **(במ' מט' לא, יט)** **תִּתְחַטְּאוּ**, וכיון שזה אינו ענין לאיסור הגעלה דההיא (טט: האמורה ב-**(במ' מט' לא, כג)**) בבליעה (טעם איסור) תליא מילתא, תנהו ענין לטומאה דהשמעת קול כיון שהאדם (טט: נכרי) משתמש עביד ליה תורת כלי לקבל טומאה.

כָּל-דָּבָר – מקף כרב-מצב משמעות מלת "דבר" (א) כלי (ב) השמעת קול. ופירשו שמלת דבר ככלי יתירה כי גם בלעדיה מובן צווי הפסוק על הגעלת כלים וטבילתם, לכן מלת "דבר" נדרשת שגם השמעת קול בכלי מתכת ע"י נכרי מטמאו ויש לפחות להטבילו. היטמאות כלי ע"י נכרי והסרתה מרומזים, על פי פנימיות התורה, בשילוב בין התוכן ובין תבנית הטעמים של **וְשֹׁהַר אֵלַי** (ראה להלן).

רש"י (כג) כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ - לבשל בו כלום תעבירו באש, כדרך תשמישו הגעלתו, מי שתשמישו על ידי חמין יגעילנו בחמין, ומי שתשמישו על ידי צלי, כגון השפוד והאסכלה ילבנו באור **(ראה ע"ז עה, ב)**.

אֵלַי בְּמִי נִדְּחָה וְיִחַטָּא - לפי פשוטו: חטוי זה לטהרו מטומאת מת; אמר להם: צריכין הכלים גיעול לטהרם מן האיסור, וחטוי לטהרן מן הטומאה. ורובתינו דרשו מכאן (שם), שאף להכשירן מן האיסור הטעין טבילה לכלי מתכות, ומי נדה הכתובין כאן דרשו: מים הראויים לטבול בהם נדה, וכמה הם? ארבעים סאה.

וְכָל אֲשֶׁר לֹא-יָבֵא בָאֵשׁ כל דבר שאין תשמישו על ידי האור, כגון קיתונות כוסות וצלוחיות שתשמישן בצונן ולא בלעו איסור, **תַּעֲבִירוּ בַמָּיִם** - מטבילין ודיו, ודוקא כלי מתכות.

[רבי יוסף בכור שור] (כג) כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ - שתשמישו על ידי האור; שפוד ואסכלה, צריך ליבון באש כדי להגעיל (ראה משנה ע"ז ה, יב); דטעמו ולא מְשֻׁי דאורייתא (ראה **חולין קח, א**). **(במ' מט' לא, כג)** **אֵלַי בְּמִי נִדְּחָה וְיִחַטָּא** שצריך טבילה, ואפילו הוא טהור, ואפילו הוא חדש; דכלי מתכות הנקחים מן הגוים צריכין טבילה, דכלי מתכות כתובין בפרשת 'הזהב והכסף והברזל והעופרת' (ראה **לעיל כב**), כדאיתא בע"ז **(עה, ב)**. ואשר נטמאו במת, צריכין הזאה שלישי ושביעי וטבילה (ראה **לעיל, יט**). ואשר לא יבא באש תעבירו במים אם תשמישו בחמין, צריך להגעילו בחמין; ואם תשמישו בצונן, סגי בהדחה; דכבולעו כן פולטו (ראה **פסחים לב, ב**). ומשום כלים בני יומן איצטריכא, שלא נפגם טעמם.

אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ - מונח רביע, יורה בקצרה אל כלים ממתכות ותערובות שלהן כגון אלו שהוזכרו בפסוק שלפניו **(במ' מט' לא, כב)** שבו נמנים ששה מיני מתכות.

כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ - גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו, שדווקא לכלי מתכות מועילה הגעלה כדרך שימושם באש, ואילו כלים אחרים כגון כלי חרס ששימושם באש לא מועילה להם הגעלה באש.

כָּל-דָּבָר – גרשיים, **תַּעֲבִירוּ** - מהפך

אפשר כי תבנית הטעמים "גרשיים"... "מהפך" עד האתנה מלמדת על כעין כל דבר שהיה בכלל ויצא לטעון טוען אחר כענינו יצא להקל ולא להחמיר. הכלל הוא – הגעלת **כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ** המשמשים כלשון **רש"י** – לבשל בו כלום.

ויצא לטעון טוען אחר כענינו – **אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ**, יצא להקל ולא להחמיר – אופן הגעלת הכלי בלשון **רש"י**: כדרך תשמישו הגעלתו, מי שתשמישו על ידי חמין יגעילנו בחמין, (ולא בלבון באש) ומי שתשמישו על ידי צלי, כגון השפוד והאסכלה ילבנו באור, וע"פ **[פני יהושע בבלי שבת נח, ב]** בשניהם לא צריך קלקול כדי שתעבור טומאתן ותיקון שבכך יהיו כאן פנים חדשות.

(במ' מט' לא, כג) אֵלַי בְּמִי נִדְּחָה וְיִחַטָּא

[פני יהושע בבלי שבת נח, ב] מיהו השתא דאתינא להכי יש לי ליישב פשטא דקרא דכתיב **אֵלַי בְּמִי נִדְּחָה וְיִחַטָּא** באמצע בין תעבירו באש ובין תעבירו במים וטפי הו"ל למכתב האי **אֵלַי בְּמִי נִדְּחָה וְיִחַטָּא** לבסוף בתור תעבירו במים והוי קאי שפיר אכל הכלים דלעיל מיניה אבל למאי דפרישית אתי שפיר דאי לאו דכתב רחמנא **אֵלַי בְּמִי נִדְּחָה וְיִחַטָּא** לבתר תעבירו באש הוי אמינא דכשם שהכלים הותרו מאיסורן ע"י ליבון באור כך נטהרו מטומאתן ע"י ליבון זה בלא הזאה שלישי ושביעי ובלא טבילה משו"ה כתב רחמנא א **אֵלַי בְּמִי נִדְּחָה וְיִחַטָּא** וא"כ על כרחך האי תעבירו באש לאו היינו שריתכן באור כדרך הצורפין דא"כ פשיטא דלא בעי הזאה וטבילה דהו"ל כמו נחיצה ופנים חדשות באו לכאן אלא האי תעבירו באש היינו ליבון גרידא מש"ה בעי טבילה והזאה, כן נראה לי נכון:

שילוב רש"י ורבי יוסף בכור שור: **אֵלַי** – זקף-גדול, התפקיד שלוש סיבות לטבילת כלי מתכות שנקחו מן הנכרי. (א) עצם העובדה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוולד'ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, ט, טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, תשס"א – תחשפ"ד; תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** – מאריך; **דראג** – מצרף; **תביר** – מחלק; **ממעט**, **לא ממש**; **טפחא** – טרף; **שני ו'או רבוי ו'או מתפשט**; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מק** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; **1**; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכתה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכתה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

שהכלי מתכת יוצר ע"י נכרי, א-על-פי שעדיין חדש וטהור (ב) כלי קבור שנטמאו במת (ג) כלי נכרי בני יומן להכשירן מן האיסור ע"י הגעלה כתשמישו (כבולעו כך פולטו) ואח"כ טבילה.

מלת **אף** ממעטת ובאה ללמד, שאין הגיעול מן האיסור ע"י האש מספיק, אלא **במי נדה** - מרכא טפחא – יתור לרבות דרשה כפ' **רש"י** ו**רבותינו דרשן** מכאן (שם), שאף להכשירן מן האיסור הטעין טבילה לכלי מתכות, ומי נדה והכתובין כאן **דרשן**: מים הראויים לטבול בהם נדה, וכמה הם? ארבעים סאה. **יתחטא** – אתנה, מגביל שרק אם יסיים את התהליך בטיבילה, יטהרן מן הטומאה. אפשר שבא להגביל שמכאן תלמד לנושא טבילה מגיעולי נכרים ולא תלמד לנושא "טעם כעיקר" כדרך לימודו של ר' עקיבא מפסוק זה ב-(בבלי נזיר לו, ב), צ"ע נוסף

(במ' מט' לא, ג) וְכֹל אֲשֶׁר לֹא-יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּמִים

וְכֹל – קדמא, כל דבר שאין תשמישו ע"י האור – קודם הדיחה והסר ממנו חוצצים ורק אח"כ טבילה. **אֲשֶׁר לֹא-יָבֵא בְּאֵשׁ** - דראג תביר טפחא, קבוצת פרטים הקשורים לנושא גיעולי נכרים שעל כל פרט חלה אותה הלכה ע"פ **רמב"ן** כוסות וצלוחיות וקיתונות שתשמישן בצונן **ולא בלעז איסור** ... ועוד שאף הכלים שתשמישן בצונן צריכין **הכשר מן האיסור** שבהן מלבד הטבילה הזאת ... אבל פירוש **תַּעֲבִירוּ בְּמִים** לכבסם ולשפשף אותם יפה עד שתסור חלודה שנדבקה מהם מן האיסור שנשתמש בהם, שזוהו הכשרן מן האיסור ... וכך אמרו חכמים (ע"ז ע"ה ב') (ט: קודם) מדיחין ונטו: אח"כ מטבילין והן טהורים.

אֲשֶׁר לֹא-יָבֵא בְּאֵשׁ - טפחא כפותחת טפח להתאפיין מההגבלות הנדרשות מכתוב אחריה **תַּעֲבִירוּ בְּמִים** – מרכא סלוק, רבוי והגבלה. ההגבלה (א) כפ' **רש"י** - מטבילין ודיו (ט: זה) דווקא (ט:ב) כלי מתכות. ההגבלה (ב) אבל זה לא מספיק. צ"ל כהסבר לעיל ע"פ מאמר החכמים בע"ז, הרמב"ן ושפת"ח שצריך להסיר ממנו כל דבר הנדבק בו בכלי כדי שלא יהיה בו דבר החוצץ בטיבילה. **טט** בכלי מתכת ההגבלה הינה שאין מטבילים ללא הדחה יפה המסירה חציצות

הסבר לטבילת כלים הנלקחים מן הנכרים ע"פ פנימיות התורה, בעזרת אוצר הגימטריאות של הרב י"ר פאלוך זצ"ל. ע"פ אמרי נועם (הרבי מדזיקוב) גי' המלים זקף-קטן זקף-גדול עולה יס"ד מלכו"ת עולה תקע"ו (576), ההמשך הוא של הכתוב, **(במ' מט' לא, ג)** וְיִטְהַר אֵף – זקף-קטן זקף-גדול, גי' התוכן המוטעם וְיִטְהַר אֵף עולה 220 + 21 = טהו"ר אהי"ה = ר"כ אהי"ה = 241 = אמ"ר, רא"ם (ר"ת ר'פאל א'וריאל מ'כאל), אותיות קודם לאותיות ש'מ'ח"ה = ר'ל'ז'ד' (טט = ד"ל ז"ר), כאן מגיע הגלוי שביצוע הפרש בין גימטריאות שמות הטעמים ובין גימטריאות התוכן המוטעם נותנת השלמה רעיונית לחישוב גימטריאת התוכן. ההפרש מחושב כך: מחושב כך: 335 = 576 - 241 = של"ה = הש"ל = סער"ה ועוד תוצאות המשולבות בהסבר, כאילו אמר הש"ל קליפת ע"ז שנתנו בכליהם מעצם יצורם ע"י הנכרים שהשקיעו במ את רוחם מחשבתם וכוחם. בלי טבילה 241 = 220 + 21 = מקל"ך:(בעה"ט פ' לך יב-ג) ועד אהי"ה. הטבילה משילה מקל"ך ואז 220 + 21 = טהו"ר אהי"ה. ראה **(במ' נשא ו, ג)** שימוש בענין של קליפה בנושא עשה טעם כעיקר.

דרך הסבר אפשרית ע"פ **ספר התניא סוף פ"ו** ... המדרגה התחתונה היא שלש קליפות הטמאות ורעות לגמרי ואין בהן טוב כלל ונקראו במרכבת יחזקאל רוח סערה וענן גדול וגו' (השלישית אש מתלקחת בתוך הברד) ומהן נשפעות ונמשכות נשמות כל אומות עובדי גילולים וקיום גופם נשמות כל בעלי חיים וטמאים ואסורים באכילה וקיום כל מאכלות אסורות מהצומח כמו עולה וכלאי הכרם כו' וכ"ש בע"ז שער מ"ט פ"ו וכן קיום וחיות כל המעשה דבור ומחשבה של כל שס"ה לא תעשה וענפיהן כמ"ש שם סוף פ"ה.

הסבר ע"פ תורת חב"ד ואוצר גי' הרב יוסף רפאל פאלוך זצ"ל גי' 335 עולה סער"ה, שהיא משלוש הקליפות הטמאות שמחזקת ניצוצות קדושה אסורים מאד שנפלו שם משבירת הכלים המרומזת ב-בר' (א, ג), ו-רו'ח א'לקים מ'רחפת (ר"ת 241) (מרחפת = רפ"ח מ"ת, כביכול הניצוצות מתו בגלל מקומן) ע"ל פנ"י המי"ם (גי' 335) וגם בהפרש (גי' 241) העולה לגי' אותיות קודם לאותיות שמחה = רלזז = ד"ל ז"ר שהניצוצות בבחינת (זרים ודלים כי אסורים מאד) הסבר אפשרי: הש"ל (335) בע"ל כרה"ה (335) רוח סער"ה (335) שהיא אחת משלוש הקליפות הטמאות ורעות לגמרי, בהסרתה בטבילה מהכלים של כל אומות עובדי גילולים מנתקים קיום וחיות מחשבה דבור ומעשה של אומות עובדי גילולים וכל המאכלות האסורות וכל מעשה דבור ומחשבה של שס"ה לא תעשה. משחררים בכלים את הניצוצות הקדושים שנפלו שם בשבירת הכלים כמרוזם ב-רו'ח א'לקים מ'רחפת הטבלת הכלים מעבירה מצב ד"ל ז"ר (241) למצב שמחה של גלוי רוח א-לקים מרחפת ע"ל פנ"י המי"ם (335) ומלאכיו רא"ם (241) (ר"ת ר'פאל א'וריאל מ'כאל)

ב-**(במדבר דה)** וְכֹא אֶהְיֶה וּבְנֵי בְּנֵי בְּנֵי הַמִּטָּה וְהוֹרְדוּ אֶת פְּרֶכֶת הַמִּטָּה וְכֹסוּ-כָּה אֶת אֶרֶץ הָעֵצִים: משעה שמפרקים המשכן ובשעת המסעות מנסים כוחות שליליים להתגבר. מוטעם הכתוב **הַמִּטָּה וְהוֹרְדוּ** - זקף-קטן זקף-גדול, גי' התוכן עולה 108 + 227 = 335 = של"ה, הפרש מתקע"ו 335 - 576 = 241, המספרים הפוכים מהפסוק **(במ' מט' לא, ג)** וְיִטְהַר אֵף – גי' עולה 220 + 21 = ר"כ אהי"ה = 241 = אמ"ר,

במדבר פינחס לא, ל:

וּמִמְחַצֵּת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל תִּקְחוּ אֶתְרוֹ אֶתְוּ מִן-הַחֲמִשִּׁים מִן-הָאֲדָמִים מִן-הַבְּקָר מִן-הַחֲמִרִים וּמִן-הַצֹּאן מִכָּל-הַבְּהֵמָה וְנִתְתָּה אֹתָם לְלִזְוִים שְׁמֵרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן ה':
 תבנית הטעמים של רישא הפסוק מרמזת על לימוד אפשרי בכלל ופרט וכלל. **וּמִמְחַצֵּת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל** – קדמא ואולא בתפקיד ללמד על כלל פותח, **תִּקְחוּ אֶתְרוֹ אֶתְוּ מִן-הַחֲמִשִּׁים מִן-הָאֲדָמִים מִן-הַבְּקָר מִן-הַחֲמִרִים וּמִן-הַצֹּאן** – כל אלו הם הפרט המלמד על תרומת בני ישראל מבעלי רוח חיים שזכו משלל מדין. **מִכָּל-הַבְּהֵמָה** – זהו הכלל הסוגר המרבה על הפרט הנ"ל ואפשר שזה לא כפשט של בעלי חיים, אלא כ-**בעל-הטורים** ... אֶתְוּ ... מלמד אע"פ שלא נצטוו ליתן מכס אלא מן האדם והבהמה, מעצמן נתנו מבזת המטלטלין וכי

ב'ה טוב טעם דעת ליה במצוות האמנות - התלום י"ט, שם: מעמי המקרא והתורה שבעל-פה, השש"א - התשפ"ד; הצטת ההשערת: אתנה, סלוק - סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל: מונח - רבו; מהפך פשטא - מוציא מפשט: מרצא - מאריך; דרנא - מצרף; תביר - מחלק; ממעט; לא ממש; טפאא - טוחא - שני ואו רבו ואו מתפשט; מרצא טפאא - קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפאא - קבוצה עם הלכה שות לפרטיה; מרצא תביר טפאא - קבוצה עם הלכה לא שות לפרטיה; תביר מרצא טפאא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור פניהלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט; 1: זקף-קטן - 2: זקף-גדול; 3: רביע - 4: מונח רביע - לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישייה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"א; מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבו, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

מנחת פתים חלק ב, הרב ארנטריו חנוך ע"י 112 (אוצר החכמה) בממון מספיק גילוי מילתא בעלמא, קל וחומר שיספיק תנאי מפורש אפילו שאינה כפול ... הר"ף כתב ורק בגיטין ובקדושין צריך תנאי כפול משום חומרא דעריית.

[חכמה שלמה מסכת גיטין ע"א] בא"ד כלומר אף על גב דלא כפול תנאי כו' נ"ב ג"ל שהתוס' היו מקשין דמן הירושלמי משמע דבגיטין וקדושין לא בעינן תנאי כפול והתוס' כבר פסקו ודעו בעינין בכל דוכתא תנאי כפול ולכן מיישבין דאפילו לדעת הירושלמי אינו רוצה לומר דלא בעינן תנאי כפול בגיטין וקדושין אלא חומרא בעלמא שהחמירו לשם מדרבנן כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א):

מוצע לומר כי תבנית הטעמים הבאה מניחה יסוד ללימוד בקל וחומר עם דיו. **למלחמה** - גרשיים מהפך פשטא, תבנית העשויה ללמד על כעין קל וחומר עם דיו.

המלמד הוא שב- בממון מספיק גילוי מילתא בעלמא אם מגלה דעת (כעין מרמז) על תנאי מסוים ולא קיימו מתבטל המעשה (התמורה לקיום התנאי). לכן קל וחומר שיספיק תנאי מפורש אפילו שאינו כפול. ואם לא יקוים יתבטל המעשה. סברא לומר שעל אי קיום תנאי מפורש יהיה ביטול המעשה וגם קנס. על זה אמרינן דיו לבא מן הדיו (אמירת תנאי מפורש) להיות כנידון (גלוי דעת מרומז) ורק יתבטל המעשה ולא יהיה קנס. גיטין וקדושין נלמדים מממון. אלא שרבתנן החמירו בהם משום חומרה דעריית וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון כאן על בסיס תנאי בני ג' ובני ראובן של ארבעה תנאים ובהם תנאי כפול וחייבו וחייבו תנאי כפול בגיטין וקדושין

במדבר כ"ב, ו: ידר ישאל נדר לה' ויאמר אסרתן תתן אתה העם הזה כנדי ותרמתי את עריהם: הסבר הילכתי לכתוב. נושא פותח האם בנדר על תנאי חלים משפטי התנאים הנלמדים בתנאי בני ג' ובני ראובן. ארבעה או שלושה תנאים. **[שדי חמד - א, הרב מדיני חיים חזקיהו, ע'קטו (אוצר החכמה)]**

ומ"ש שם בשם הא"ז לנזיר דף י"א בשם הרב עזריאל דבנדר ונזירות לא בעינן תנאי (ט: לא צריך משפטי התנאים) שאפשר לקיימו ע"י שליח וכו' עיין בזה בשו"ת חת"ס יו"ד סי' ר"ך בסוף ד"ה שנית וכו' בשם הג' רבו (ט: הרב אדלר) (בספר) הפלאה לכתובות דף ע"ד ע"א ובבש"ר (בשמים ראש?) הנ"ל וק"ל ובמה שהקשה בשע"מ (בשער המלך) דלדברי מוהרי"ט לא משכחת הקדש על תנאי כיון שהיה תנאי שא"ל לקיימו ע"י שליח והתנאי בטל והמעשה קיים (ט: לדעת מוהרי"ט הקדש על תנאי שלא עונה על ההגדרות של דיני תנאים, התנאי בטל והמעשה קיים גם אם לא התקיים התנאי) וכו' עיין בס' מראה הגדול ח"א דף מ"א שהביא קושיה זו בשם הרבנים מוהרי"ט א' בספר שמחת יו"ט ושרשי הים ח"ב דף מ"א וכתב הוא ליישב על פי מ"ש הרדב"ז בח"א סי' י"א דבהקדש לא בעינן תנאי כפול, וה"ה דלא בעינן שאר משפטי התנאים ולכן משכחת הקדש ע"ת (=על תנאי) אף שאי אפשר לקיימו על ידי שליח ועיין בבשמים ראש ונו"ב הנ"ל בעינין תנאי בדבר שאי אפשר לקיימו ע"י שליח.

שתי דעות בהקדש על תנאי. דעה (א) דעת מוהרי"ט הקדש על תנאי שלא עונה על משפטי התנאים, התנאי בטל והמעשה (הנדר) קיים גם אם לא התקיים התנאי. דעה (ב) דעת רוב הפוסקים הקדש על תנאי שלא עונה על משפטי התנאים, התנאי קיים והמעשה (הנדר) קיים רק בהתקיים התנאי.

[משנה נדרים פ"א, מ"ד *] האומר קרבן עולה מנחה חטאת תודה שלמים שאיני אוכל לך אסור רבי יהודה מתיר הקרבן כקרבן שאוכל לך אסור לקרבן לא אוכל לך רבי מאיר אוסר האומר לחבירו קונם פי המדבר עמך ידי עושה עמך רגלי מהלכת עמך אסור:

[פיה"מ לרמב"ם מסכת נדרים פ"א, מ"ד] ... וכלל הוא אצלינו נדרים אין חלות אלא על דבר שיש בו ממש. וכבר ידעת שקונם מכנויי קרבן, ואם אמר אדם קונם שאיני מדבר עמך או שאיני עושה עמך או שאיני מהלך עמך לא נאסר עליו אותו דבר, לפי שהדבור וכומר העשיה שיעשה בידי אינו גוף כדי שיעשנו קרבן. אבל אם אמר יאסר פי לדבורו ידי למעשה רגלי להלוך הרי הנדר חל עליהם. ולפיכך דקדק במשנה זו בדבריו פי מדבר עמך ולא אמר שאיני מדבר עמך או שאיני עושה עמך. ודע שאם אמר אדם אדבר עמך או אהלך עמך וכיוצא בהן מדברים שאין בהן ממש הרי עלי קרבן, הרי זה חייב קרבן אם דבר עמו (ט: לפי [כסף משנה] ו-[לחם משנה] ע"פ [בבלי נדרים יג] המשנה מלמדת הדאורייתא פה ידים ורגלים שיש בהם ממש, ואילו הרמב"ם הרחיב לרבנן שגם מעשה הדיבור העשייה ההליכה שאין בהם ממש), ולא על כגון זה אומרים נדרים אין חלות אלא על דבר שיש בו ממש, לפי שדין אלו כדין השבועה. אבל הנדרים שדברו בהן הוא שיאסור עצם הפעולה או יעשה דבר מסויים כקרבן, זהו שאינו חל אלא על דבר שיש בו ממש, אבל האומר אדם יהיה כך או אעשה כך הרי עלי קרבן כך וכך, הרי זה חייב על כל פנים על שזה סוג מסוגי השבועה ...

[רע"ב משנה נדרים פ"א, מ"ד] ... קונם פי מדבר עמך - ואף על גב דאין נדרים חלים על דבר שאין בו ממש ודבור אין בו ממש, מכל מקום כשאמר קונם פי מדבר עמך אסור הפה מלדבר, והפה דבר שיש בו ממש הוא. וכן יאסורו ידי למעשה, ורגלי להלוך, וכל כיוצא בזה: **[תפארת ישראל - יכן מסכת נדרים פ"א, מ"ד]** מב) קונם פי המדבר עמך וכו' אסור. דאע"ג דדבור עשייה והלוך אין בהן ממש, ונדר מדאסר חפצא עליה לא חל אאין בו ממש, אפ"ה כיון דקונם שהזכיר, יש לפרשו דקאי נמי אפה, שיש בו ממש, וסתם נדרים להחמיר, אסור מדאורייתא, מיהו מדרבנן נדר חל אפילו אין בו ממש [י"ד רי"ג]:

[רמב"ם נדרים פ"ג, ה"א] אבל האומר יאסר פי לדבורו וידי למעשה ורגלי להלוך ועיני לשנתן הרי הנדר חל עליהן, לפיכך האומר לחבירו קרבן פי מדבר עמך וידי למעשה עמך ורגלי מהלך עמך הרי זה אסור, וכן האומר הרי עלי קרבן אם אדבר עם פלוני או אם לא אדבר עמו ועבר על דברו חייב בקרבן, וכן אם נדר דברתי ולא דברתי וכיוצא בהן שאין אלו נדרי איסור שאנו מביאין משפטיהם אלא נדרי הקדש.

[רדב"ז הלכות נדרים פ"ג, ה"א] [יא] וכן האומר הרי עלי קרבן וכו'. פי' ד' נדרים ומבואר הוא שאין זה נדרי איסור (לאסור חפץ או מעשה) אלא נדרי הקדש הילכך אפילו תלה נדרו בדבר שאין בו ממש חייל נדריה בין להבא בין לשעבר בין בהן בין בלא:

וַיִּרָר - קדמא, במשפטי התנאים התנאי נאמר מוקדם למעשה ההתחייבות. אבל לפי **[רמב"ם נדרים פ"ג, ה"א]** האומר הרי עלי קרבן אם אדבר עם פלוני וגו' התנאי לא חייב להקדים המעשה

וַיִּשְׁאַל נְדָר לְה' - מרצא תביר טפאא, כעין קבוצת פרטים הקשורה לנושא נדר עם הלכה שונה לפרטיה בקשר לנושא. קב' הפרטים הם מצבים שמביאין לחלות נדר. (א) האוסר עצמו מדבר שיש בו ממש; (ב) האוסר עצמו עם תנאי שאין בו ממש אבל התחייב בקרבן (רבנן?); (ג) האומר אדם יהיה כך או אעשה כך הרי עלי קרבן כך וכך, (ד)? אם נדר דברתי ולא דברתי וכיוצא בהן שאין אלו נדרי איסור שאנו מביאין משפטיהם אלא נדרי הקדש

וַיֹּאמֶר - אתנה, מגביל את האמירה שיחול נדר לקב' הפרטים הנ"ל. **אִסְרֹתֶן תִּתֶּן** - מקף כעין רב-מצב בנתינה **אִסְרֹתֶן תִּתֶּן** - קדמא ואולא, רמז לכעין לימוד בכלל ופרט בכתוב, **[פיה"מ לרמב"ם מסכת נדרים פ"א, מ"ד]** ... וכלל הוא אצלינו

נדרים אין חלות אלא על דבר שיש בו ממש. **אִתְּהֵם הַזֶּה כְּיָדִי** - מקף, מהפך פשטא זקף-קטן. **וְתִרְמִיתִי** - טפחא בתפקיד שני ורבו. עשוי להיות כלל סוגר בכלל ופרט וכלל. והכלל הסוגר מרבה מעין הפרט. **אִתְּהֵם יָהֵם** - מקף סלוק, רב-מצב המצמצם את ההגבלה שבסלוק. אפשר שמשתיקת הרמב"ם בנדר על תנאי מנושא משפטי התנאים, יש ללמוד שדעתו כ- **[שדי חמד]** דעה (ב) דעת רוב הפוסקים הקדש על תנאי שלא עונה על משפטי התנאים, התנאי קיים והמעשה (הנדר) קיים רק בהתקיים התנאי. לפי **[רמב"ם נדרים פ"ג, ה"א]** האומר הרי עלי קרבן אם אדבר עם פלוני וגו' התנאי לא חייב להקדים המעשה.

ב"ה טוב טעם ודעת ליהנות מן הטוב (טטוד"ה) כי במצוות האמנות – החליט ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, דרכא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; תפיקא = פתחא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא תפיקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרכא תביר תפיקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר תפיקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא תפיקא – קבוצה שמעטת חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, העלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול; 3: רביע – 4: מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמוד קרובי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כענין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט). תלישא קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע.

1.7 במדבר מטות לב, בהמשך (ה) (בהשתתפות נחלת יעקב)

נושא העיון הוא "משפטי התנאים" ובהמשך האם הם חלים על "נדר על תנאי" במדבר מטות לב, כט: ויאמר משה אלֵהם

אם יעברו בני-גד ובני-ראובן ואתכם את-הירדן כל-חלוץ למלחמה לפני ה' ונקבשה הארץ לפניכם

ונתתם להם את-ארץ הנגלה לאחזה: במדבר מטות לב, ל: ואם לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו בתכם בארץ פגעו:

בפסוקים (לב, כט-ל) משה רבנו מתנה לבני גד ובני ראובן את קבלת נחלה בעבר הירדן המזרחי בעזרתם בכיבוש עבר הירדן המערבי ואת קבלת נחלה זאת אם לא יעזרו אללא קבלת נחלה בעבר הירדן המערבי. חז"ל חלקו האם משפטי התנאים לקיום מעשה צריכים להיות כמו ארבעה תנאי בני גד ובני ראובן או שיש נסיבות בהם בהתחייבות על תנאי לא צריכים להתקיים כל הארבעה תנאים לקיום מעשה. אפשר שתחילת דברי משה ב-(במדבר מטות לב, כט) מלמדת על ארבעה משפטי תנאים כדי שהמתנה יהיה חייב לקיים את המעשה המותנה כפי שמונה [בבלי קדושין סא, א], אבל ממקורות שונים נלמד שבד"כ מספיק תנאי מפורש או גלוי דעת (לא מפורש) ולא צריך תנאי כפול. נקדים בהצגת משפטי התנאים כתנאי בני גד ובני ראובן כדי להבין את המקורות.

(א) התנאי כפול (רבי מאיר בבלי קדושין סא, א)
 (ב) התנאי קודם למעשה (יש לומר התנאי ואח"כ מה יקרה (המעשה), ולא לומר המעשה ואח"כ לומר התנאי לקיום המעשה)
 (ג) התנאי בדבר אחד והמעשה בדבר אחר, ה-("רמב"ם הל' אישות פ"ו, ה"ב) מוציא תנאי זה וכותב שיהיה התנאי דבר שאפשר לקיימו.

הרחבה התנאי והמעשה לא באים כאחד כגון שאמר לה אם תביאי הקלף (ולא אומר במפורש שעליו כתוב הגט אבל מתכוין לקלף הגט) הרי זה גיטך, אמנם התנאי קודם למעשה והם שני משפטים שונים לפי דבריו (הבאת הקלף, נתינת הגט) אבל הם בדבר אחד

(ד) להקדים ענין ההן שבתנאי לענין הלאו שבתנאי כמו הסדר ב-(במדבר מטות לב, כט-ל)
 מקורות לסוגיה ופסקיהם [משנה קידושין פ"ג, מ"ד] [*] רבי מאיר אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי שנאמר

(בב"מ מט' לב, כט) ויאמר משה אלֵהם אם יעברו בני-גד ובני-ראובן ואתכם את-ארץ הנגלה לאחזה: רבי חנינא בן גמליאל אומר צריך היה הדבר לאמר שאלמלא כן יש במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו:

[*] [פיה"מ לרמב"ם מסכת קידושין פ"ג, מ"ד] זהו הנקרא תנאי כפול, והוא הכרחי. אלא שאם אמר על מנת כמו באלו הבבות (המשנות), שקדמו אומר ר' מאיר שגם בהן צריך תנאי כפול. ואין הלכה כר' מאיר.

ע"פ הנ"ל יוצא שהמתנה בחלוץ "אם" צריך לקיים ארבעה תנאים. אבל המתנה בלשוון "על-מנת" צריך שלושה תנאים (ב), (ג), (ד) בלבד. אבל כתב ב-(שו"ע אה"ע הלכות קידושין סי' לח סעיף ג) כל האומר: מעכשיו, או על מנת, ד אינו צריך לכפול תנאו (טט) – שאין הלכה כר"מ) ולא להקדים תנאי למעשה (טט) – לא צריך תנאי (ב לעיל), אבל צריך להתנות בדבר שאפשר לקיימו. ויש חולקין ואומרים דאפילו באומר: מעכשיו, או על מנת, צריך להיות בתנאי כל הד' דברים. הגה: ג: וי"א דאפילו לא פירש כל דיני תנאי, ה (ג) [ד רק אמר סתם שמתנה כתנאי בני גד ובני ראובן, הוי תנאי גמור (הגהות מיימוני פ"ו)].

[בבלי גיטין עו, א] ת"ר: הרי זה גיטך על מנת שתשמישי את אבא שתי שנים, ועל מנת שתניקי את בני שתי שנים, שני המקורות הבאים מובאים ע"י עורך מתיבתא במקום. [הרשב"א] מקשה הרי צריך תנאי קודם למעשה, ופה הקדים המעשה לתנאי ותיירץ אין הכי נמי הלשוון של הגמרא אינו מדויק וצריך להיות להיפך. [תורת גיטין] תירץ שכיוון שאמר על-מנת, באופן הזה לא צריך משפטי התנאים על דעת ה-("רמב"ם הל' אישות פ"ו, ה"ז) אבל בתנאי כפול נחלקו ר' מאיר וחכמים אם צריך או לא. כי זה תלוי בשאלה האם מכלל הן אתה שומע לאו (טט) ואז לא צריך תנאי כפול, ולפיכך באומר "על-מנת" לא צריך את כל משפטי התנאים!

(המשך גיטין עו, א) אף על פי שלא נתקיים התנאי – הרי זה גט, לפי שלא אמר לה אם תשמישי אם לא תשמישי, אם תניקי ואם לא תניקי, דברי רבי מאיר; וחכ"ם: ונתקיים התנאי – הרי זה גט, ואם לאו – אינו גט; (המשך גיטין עו, א) רשב"ג אומר: אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול. איכא דאמרי: (טט: שאמר כך) (לדחות את) ר' מאיר קאמר ליה, ואיכא דאמרי ליה: ר' מאיר קאמר ליה, והכי קאמר ליה: אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול, והווי להו שני כתובים הבאין כאחד, וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין (טט: כל אחד מלמד למקומו אבל כללית לא צריך תנאי כפול). איכא דאמרי (טט: שאמר כך) (לדחות את) רבנן (טט: האומרים שלא צריך תנאי כפול) קאמר להו, והכי קאמר להו: אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול, וגמרינן מינייהו (טט: מזה שהתורה בכל מקום כתבה תנאי כפול מלמד שצריך תנאי כפול).

[רש"י בבלי גיטין עו, א] איכא דאמרי (לדחות את) ר"מ קאמר ליה – אין לנו ללמוד מתנאי בני גד שאין לך תנאי בכל המקרא שאינו כפול כגון (בר' ח"ש כד, מא) אַז תַּנְחָה מְאַלְתִּי כִּי תָבֹא אֶל-מִשְׁפַּחְתִּי וְאַסְחֶלְא יִתְּנֶה לְךָ וְהֵייתָ נָקִי מְאַלְתִּי: וכגון (בב"מ נשא ה, יט) אם שכב עם לא שכב רש"י הקדים את ההן ללאו, אבל בפסוקים הלאו קודם להן!!! (בב"מ נשא ה, יט) והַשְׁפִּיעַ אֱלֹהֵי הַבְּחַן וְאָמַר אֶל-הָאִשָּׁה אֲסִחֶלְא שְׁכָב אִישׁ אִתְּךָ וְאַסְחֶלְא שְׁפִיעַת טֶמְעָה תִּחַת אִישְׁךָ הֵגְלִי מִמִּי הַמְרִים הַמְאַרְרִים הַקְּלָה: (בב"מ נשא ה, כ) וְאָתָּה כִּי שְׁפִיעַת תִּחַת אִישְׁךָ נָכִי נְטַמְאֵת וְיָטַן אִישׁ כָּף אֶת-שְׁכָבְתוֹ מִבְּלַעַד אִישְׁךָ:

(המשך רש"י) (ישעיהו א, יט, ב) (יט) אַסְחֶלְא וְשִׁמְעֵתָם (כ) וְאַסְחֶלְא וְיִמְרִיתָם הלכך הוי להו שני כתובין הבאים כאחד ואין מלמדין. (המשך רש"י) ואיכא דאמרי לרבנן קאמר להו אין לך תנאי בכתובין שאינו כפול – ויש לנו ללמוד מהן דכולהו צריכי כדמתרצינן להו בקדושין בהאומר לחבירו (קד' סא ב).

[תוס' גיטין עו, א] וגמרינן מינייהו – פי' בקונטרס ולא הווי שני כתובים הבאין כאחד דכולהו מצריך להו (טט: כל זכרת תנאי כפול בגלל הענין מיוחד לה) ר' חנינא בן גמליאל בקדושין (סא ב) ואין נראה להרב רבי אלחנן דהתם לא מצריך להו אלא דמשני להו דאין משום אחד מהן ללמוד דניבעי תנאי כפול אבל לרבי מאיר דיליף מינייהו לא עביד שם צריכותא ויש לומר דיש בהן שום צריכותא.

הסבר לתבנית הטעמים: רבי שמעון בן גמליאל אומר: אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול. כדי לדחות את ר' מאיר האומר שכל תנאי צריך שיהיה כפול. התנאים הכפולים הם כעין שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין. כל אחד מלמד למקומו אבל כללית לא צריך תנאי כפול. איכא דאמרי (לדחות את) רבנן קאמר להו (האומרים שלא צריך תנאי כפול), וגמרינן מינייהו (לומדים מכולם שצריך תנאי כפול).

מוצע לומר כי (בב"מ מט' לב, כט) ויאמר משה – קדמא ואולא, מלמד שכללית רצוי במשפטי התנאים לומר ארבעה תנאים מפורשים כמרומז בטעם רביע של אלֵהם וזה יהיה בנין אב לכל התורה. אבל על בסיס [בבלי קידושין מט, ב] מספיק גלוי דעת (לא מפורש מלא).

אפשר שעל זה מלמד אם-יעברו בני-גד ובני-ראובן ואתכם – מונח מונח מונח פסק תלשא, כעין ארבע טעמי תלשא, וכל אחד לומד אלפניו ולאחריו (סה"כ 8 לימודים בתפקידי תלשא). כאן לפחות ה-4 לכתוב אלפניו בתפקיד אומדנא, שב"ד אימוד כל תנאי מה-4 התנאים כאשר נאמר בגילוי דעת (לא מפורש מלא) להוכיח שהתנאי תקני ומחייב. אפשר שבקריאה ללא פסק מלמד על התחייבות ב-4 תנאים. ואילו בקריאה עם פסק מלמד על התחייבות עם 3 תנאים וגם פחות וזה ברוב התחייבויות מותנות. כי מכלל הן אתה שומע לאו, לכן לא צריך תנאי (א) – תנאי כפול. הסביר רבי חנינא בן גמליאל שבתנאי בני גד ובני ראובן ללא התנאי הכפול היה במשמע שלא ינחלו גם בא" המערבית. וכך גם בכתובים הנוספים שהביא [רש"י] שללא תנאי הלאו לא ברור המעשה אם התנאי לא התקיים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרנא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

[מנחת פתים חלק ב, הרב ארנטרוי חנוך ע' 112 (אוצר החכמה)], בסוגיא דתנאי כפול ע' קיד ... לשיטה זו אין צורך בתנאי כפול, היות ואנו רואים שגם בממון (שכזה אמר ר"מ את דינו של תנאי כפול – תנאי בני גר ובני ראובן) מספיק גילוי מילתא בעלמא, קל וחומר שיספיק תנאי מפורש אפילו שאינו כפול.

שיטה זו מביא הרא"ש (פרק יש נוחלין סי' מ"ח) בשם רשב"ם וה"ר שמשון הזקן [ובגיטין פרק מי שאחזו סי' ט' מביא רק את קושיית הרמב"ן על שיטת הגאונים, וקצת קשה מדוע לא מביא את שיטת הרמב"ן] (והרב המגיד פ"ו מהלכות אישות הי"ד מביא זאת בשם הרי"ף בתשובה סי' ל"א, והובא בבי"י סי' ל"ח) שכתבו, שבממון לא צריך תנאי כפול ורק בגיטין ובקדושין צריך תנאי כפול משום חומרא דערוות.

[מנחת פתים חלק ב, הרב ארנטרוי חנוך ע' 112 (אוצר החכמה)] בממון מספיק גילוי מילתא בעלמא, קל וחומר שיספיק תנאי מפורש אפילו שאינו כפול. ... הרי"ף כתב ורק בגיטין ובקדושין צריך תנאי כפול משום חומרא דערוות.

[חכמת שלמה מסכת גיטין עה,א] בא"ד כלומר אף על גב דלא כפל תנאו כו' נ"ב נ"ל שהתוס' היו מקשין דמן הירושלמי משמע דבגיטין וקדושין לא בעינן תנאי כפול והתוס' כבר פסקו דבעינן בכל דוכתא תנאי כפול ולכן מיישבין דאפילו לדעת הירושלמי אינו רוצה לומר דלא בעינן תנאי כפול בגיטין וקדושין אלא חומרא בעלמא שהחמירו לשם מדרבנן כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א):

מוצע לומר כי תבנית הטעמים הבאה מניחה יסוד ללימוד בקל וחומר עם דיו. **וַיֵּאמֶר מֹשֶׁה** – קדמא ואזלא ... **אֶת-הַיָּרְדֵן כָּל-חֲלוּץ לְפִלְחָמָה** – גרשיים מהפך פשטא, תבנית העשויה ללמד על כעין קל וחומר עם דיו, מאומדנא מוכחת על גלוי דעת בממון (נחלה) אל אומדנא מוכחת על גלוי דעת בגיטין וקידושין שמדאורייתא מייתרת את הצורך במשפטי התנאים.

בגיטין וקידושין מעוות לא יוכל לתקון ביחוסין שלא כמו בממון (נחלות) שאפשר לתקן. לכן היינו אומרים שבגיטין וקידושין אפילו באומדנא ודאית גלוי דעת לא יספיק ונצטרך ארבעה תנאים. אבל מזה שרבנן קבעו כי בממון מספיק גילוי מילתא בעלמא אבל ב-גיטין ובקדושין צריך תנאי כפול משום חומרא דערוות שהיא מרבנן, יש להסיק שמדאורייתא מספיק גילוי מילתא (גילוי דעת) בגיטין וקידושין.

בתבנית קל וחומר נאמר כך: דיו לבא מן הדין (גיטין וקידושין) להיות כנידון (ממון) מספיק גילוי מילתא בעלמא

לפי **[חכמת שלמה מסכת גיטין עה,א]** בתבנית קל וחומר נאמר כך: דיו לבא מן הדין (גיטין וקידושין) להיות כנידון (ממון)

ומדאורייתא לא בעינן תנאי כפול בגיטין וקדושין

אלא שרבנן החמירו בגיטין וקידושין משום חומרא דערוות וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון של ארבעה תנאים ובהם תנאי כפול.

התנאי הכפול בא כדי ששני הצדדים יהיו מבוררים. והתנאים האחרים הם ענינים של נוהל ע"פ גזרת הכתוב.

ב"ה טוב טעם ודעת למודין (טו"ד) כי במצוותך האמנותי - החלים קי"ט, ט, שמי: טעמי המקרא והותרו שבעל-פה, השש"ס א - החשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק - סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך-פשטא - מוציא מפשט; מרקא - רבוי; דרנא - מצרף; תכיר - מחלק; ממעט, לא ממש; טפקא = טרקא - שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרקא טפקא - קב"ש ששונה לגזלו; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכיר טפקא - קבוצה עם הלכה שונה לפרטיה; מרקא תכיר טפקא - קבוצה ששונה ממשטם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט; 1: זקף-קטן - 2: זקף-גדול; 3: רביע - 4: מונח רביע - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישייה: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם - יוצא מהענין; קדמא ואלא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמדו פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כענין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור - דרוש מהפסוק רעיני לנשאים אחרים בתושבע"פ.

1.8 במדבר מטות ל,ב (התשע"ט) (בהשתתפות נחלת יעקב)
במדבר מטות ל,ד: [וַשְׁמַע אֲבִיךָ אֶסְרָה אֶסְרָה בְּנֵי־רָחֵל׃]
במדבר מטות ל,ה: וְשָׁמַע אֲבִיךָ אֶת־נְדָרָה וְאַסְרָה אֶסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ וְהַחֲרִישׁ לָהּ אָבִיךָ וְקָמוּ כָּל־נְדָרֶיהָ וְכָל־אֶסְרָה אֶסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם׃
[תורה תמימה (=תת"מ)] (במ' מט' ל,ה) [וְשָׁמַע - להוציא את החרש^(ה)] [ספרי]:
(ל,ה) וְשָׁמַע אָבִיךָ - אין לי אלא ששמע בעצמו, השמיעוהו אחרים מניין ת"ל (ל,ה) [בְּנֵי כְּשָׁמַע^(ה)] [ספרי]:
[תת"מ הערה מה] (ל,ה) בְּנֵי כְּשָׁמַע - משמע אף שלא בשעת הנדר ומוכרח שהוא ע"י אחרים:
(ל,ה) אָבִיךָ אֶתְּהָ בְּנֵי כְּשָׁמַע - מונח זרקא מונח סגול בתפקיד של לימודים אחרים בתפקיד זרקא סגול. אחד מהם כענין מוסיף ממין הענין על הענין. (א) שמיעה לא ישירה מפי הנודרת אלא מפי אחרים ששמעו ואפשר שגם שרשרת של אחרים ששמעו איש מפי איש.
(ב) מוסיף על זמן השמיעה לא רק בשעת השמעת הנדר ע"י הנודרת אלא גם מאוחר יותר ביום הנדר.
(ל,ה) אֶת־נְדָרָה - נדרה בנזיר וסבור שנדרה בקרבן^(ה) [תת"מ הערה מו] [והפך מקרבן, וכן בסמוך], נדרה מתאנים וסבור שנדרה מענבים, יחזור ויפך, דכתיב **(ל,ה) וְשָׁמַע אֲבִיךָ אֶת־נְדָרָה**, עד שידע איזה נדר נדרה^(ה) [נדרים פ"א מ"ה וברע"ב]:
[משנה נדרים פ"א,מ"ה] [*] (ט:ט) א נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו נדרה בתו וסבור שנדרה אשתו (ט:ט) ב נדרה בנזיר וסבור שנדרה בקרבן נדרה בקרבן וסבור שנדרה בנזיר (ט:ט) ג נדרה מן התאנים וסבור שנדרה מן הענבים נדרה מן הענבים וסבור שנדרה מן התאנים הרי זה יחזור ויפך: שלושה תחומים המכסים את כל תחום הנדרים: (תחום א) טעות באדם הנודר, (תחום ב) טעות האם הנדר הוא בקרבן או בנזירות, (תחום ג) טעות בדבר הנודר.
הפסוק עוסק באב ובת, וע"פ פ"ר [ר' עובדיה מברטנורא מסכת נדרים פ"א,מ"ה] המשנה עוסקת באב ובת, בעל ואשה ... דכתיב (במ' מט' ל,ה) בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין־אָב לְבִתּוֹ בְּנֵי־רָחֵל בֵּית אָבִיךָ . מקיש אב לבעל, ראה פירוט הרע"ב בהמשך.
[משנה נדרים פ"א,מ"ה] טעות האב או הבעל יכולה להיות באחד מ- 3 תחומים ואפשר להחשיב זאת כשלוש טעויות ואפשר להחשיב זאת כשש טעויות. לכן לשיטת ההסבר שלנו לטעם רביע פשוט שלא לזה מרמז טעם רביע של הכתוב **(ל,ה) אֶת־נְדָרָה**, העשוי לרמז לארבעה לימודים.
אחרי בדיקה יש לבאר שטעם רביע של הכתוב **(ל,ה) אֶת־נְדָרָה** רומז ל-**[נדרים פ"א]** ארבע המשניות א - ד העוסקות בארבעה תחומי נדרים שהבת או האשה נודרות. כמוצג להלן.
[משנה נדרים פ"א,מ"ה] [*] ואלו נדרים שהוא מפר דברים שיש בהם ענוי נפש (למצב של בינו ובינה) אם ארבע (ע"פ רמב"ם זה לשון נדר) ואם לא ארבע (ע"פ רמב"ם זה לשון שבועה) אם אתקטש ואם לא אתקטש אמר רבי יוסי אין אלו נדרי ענוי נפש:
[משנה נדרים פ"א,מ"ה] [*] ואלו הם נדרי ענוי נפש (למצב פגיעה בבריאותה) אמרה קונם פירות העולם עלי הרי זה יכול להפך פירות מדינה עלי יביא לה ממדינה אחרת פירות חנוני זה עלי אינו יכול להפך ואם לא היתה פרנסתו אלא ממנו היה זה יפך דברי רבי יוסי:
[משנה נדרים פ"א,מ"ה] [*] קונם שאיני נהנה לבריות (ט:ט) איני נהנית מהבריות) אינו יכול להפך ויכולה היא להנות בלקט ובשכחה ובפיאה קונם כהנים ולוים נהנים לי יטלו על כרחו כהנים אלו ולוים אלו נהנים לי יטלו אחרים:
[משנה נדרים פ"א,מ"ד] [*] קונם שאיני עושה על פי אבא (ט:ט) איני מהנה את הבריות) ועל פי אבך ועל פי אחי ועל פי אחיך אינו יכול להפך שאיני עושה על פיך אינו צריך להפך רבי עקיבא אומר יפך שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו רבי יוחנן בן נורי אומר יפך שמא יגרשנה ותהי אסורה עליו:
הסבר ע"פ תבניות טעמים:
(ל,ה) וְשָׁמַע אָבִיךָ - קדמא ואזלא רמז ללימוד בכלל כלשהו.
(ל,ה) אֶת־נְדָרָה - מקף בורר בין שמיעת - ידיעת נדר כפי שנדרה ובין אומדנא של שמיעה - ידיעה, ובנדריים אין הולכין אחר אומדנא, לכן יש ללכת לפי ידיעה ברורה, לכן אם כבר הפך באומדנא יחזור ויפך אחרי שנודע לו בידיעה ברורה, מה נדרה (תחום ב) טעות האם הנדר הוא בקרבן או בנזירות, (תחום ג) טעות בדבר הנודר. פה זה לא מי הנודר הנלמד ע"פ [ספרי] מהכתוב **(ל,ה) וְהַחֲרִישׁ לָהּ**. עיין [תת"מ הערה מז] ואף על פי דחזינן שרצוננו היה להפך נדרה בכלל בכ"ז צריך לשמוע מפורש, ואין הולכין בזה אחר אומדנא, והיה אפשר לפשוט זה מהמבואר בפסוק הסמוך אות נ' ובנדריים אין הולכין אחר אומדנא:
(ל,ה) וְשָׁמַע אָבִיךָ אֶת־נְדָרָה - קדמא ואזלא רמז לכלל בנדר בת בבית אביה או אשה בבית בעלה, ובו ארבעה לימודים אלו ארבע משניות א - ד במשנה נדרים פרק י"א .
(כעין כלל גדול (משנה שבת פ"ז,מ"א) כלל גדול בשבת, וכעין (רמב"ם הל' שגגות פ"ז,ה"א) כלל גדול בשגגת ע"ז)
(ל,ה) אֶת־נְדָרָה - רביע, בתפקיד של ארבע לימודים - כאן ארבעה תחומים שבהן הבת או האשה נודרות וזה מכסה את כל אפשרויות הנדרים לבת **(ל,ה) בְּבֵית אָבִיךָ** ולאשה בבית בעלה.
בנושא "נדר ענוי נפש" לאשה בבית בעלה יש פסוק מפורש (במ' מט' ל,ד) פֹּלֵי־נֶדֶר וְכָל־שִׁבְעַת אֶסְרָה לְעַנְתַּ נַּפְשׁ אִשְׁתּוֹ יִקְיַמוּ וְאִשְׁתּוֹ יִפְרְנוּ: וגם להלן האב מוקש לבעל בענין הפרת נדר עינוי נפש. לכן לכאורה זה לא מהלימודים המרומזים בטעם רביע של **(ל,ה) אֶת־נְדָרָה** . אבל כבר מצאנו לימודים בהם הטעם מרמז ללימוד מספר מסוים של לימודים שחלקם אלו כולם מפורשים בכתובים אחרים ויש ללקטם. הפסוק עוסק באב ובתו והמשניות [נדרים פ"א מ"א - מ"ד] עוסקות באב ובתו ובעל ואשתו. ההרחבה מאב לבתו אל בעל ואשתו מוסברת כלהלן: (הסבר של) **[ר' עובדיה מברטנורא מסכת נדרים פ"א,מ"א]** ... דכתיב (במ' מט' ל,ד) בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין־אָב לְבִתּוֹ בְּנֵי־רָחֵל בֵּית אָבִיךָ: . מקיש אב לבעל, מה בעל אינו מיפר אלא נדרי ענוי נפש, אף אב אינו מפר אלא נדרי ענוי נפש (משנה א בינו ובינה, משנה ב בבריאותה). ורמב"ם פסק (לברר היכן) שהאב מיפר כל נדרים ושבועות אפילו אותן שאינן של עינוי נפש (ואילו כלולים במשנה ג - מודרת הנאה מהעולם, משנה ד - מודרת להנות את העולם), שנאמר (במ' מט' ל,טו) כָּל־נְדָרֶיהָ אֶת־כָּל־אֶסְרֶיהָ: (הסבר של) [תת"מ הערה מד] [וכהאי גונא דרשינן לקמן ריש פסוק ח' לענין בעל, ועיין כ"ז לוי"ד סי' רל"ד ס"ק כ"ז כתב שהרמב"ם כתב שדין האב שיהיה לדין הבעל, משום דס"ל דאע"פ שבגמרא באה דרשה כזו רק על (במ' פ"ג ל,ה) וְשָׁמַע אִשְׁתּוֹ מ"מ גם באב כן, עכ"ל. והנה משמע ליה שהרמב"ם כתב כן באב מסברא דנפשיה, אבל כפי המבואר לפנינו היא דרשה מפורשת בספרי לענין אב:
(ל,ה) וְאַסְרָה אֶסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ - האם הכתוב הזה מלמד על שבועה או על נדר? אמנם נאמר ב- (במ' מט' ל,ה) אִשְׁתּוֹ שְׁבַעֲהָ לְאֶסְרָה אֶסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ וְשָׁמַע אֶסְרָה אֶסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ בְּשָׂבָעָה: אבל ב- (ל,ה) לא נאמרה המלה שבועה. ומצאנו ש-[חברותא הערות שבועות כ"א] מסביר ומה שנאמר **(ל,ה) וְאַסְרָה אֶסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ** אין הכוונה שאסרה על עצמה ב"איסר" (שהוא לשון שבועה), אלא האיסורים שאסרה על עצמה בנדר, שהרי לא נאמר "ואיסוריה" אלא **(ל,ה) וְאַסְרָה**. ע"פ **[בעל המאור]**.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ל) כ"א במצוות האמנות – תהלים ק"ט, ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה – רבוי**; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** – מאריך; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק; **מעטע**, **לא ממש**: **טפחא = טרשא** – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב"שעויה לגול; **יתור לרבות**, **מכל מקום**; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמממטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – כ"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא – פשוט**; 1: **זקף-קטן** – 2: **זקף-גדול**; 3: **רביע**; 4: **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן ... זקף-קטן** – **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; **השלישיה**: **קדמא – סדר קדימות**; **אולא = גרש = גרשי** – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כענין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה = תרשא** – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושיב"פ.

1.9 במדבר מטות לב, (התשפ"ב)

במדבר מטות לט, ואם בליום שמע אישה יניא אותה

והפר את נדרה אשר עליה ואת מבטא שפתיה אשר אסרה על נפשה וה' יסלח לה :

ראה בבלי נדרים עב, בבלי נדרים עגא, ב

[משנה נדרים פ"י, מ"ד] *] דרך תלמידי חכמים עד שלא היתה בתו יוצאה מאצלו ואומר לה כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין וכן הבעל עד שלא תכנס לרשותו ואומר לה כל נדרים שנדרת עד שלא תכנס לרשותי הרי הן מופרין שמשנתכנס לרשותו אינו יכול להפר:

[ר' עובדיה מברטנורא (=רב"ע) נדרים פ"י, מ"ד] עד שלא היתה בתו יוצאה מאצלו - קודם שתבא לרשות הבעל. וכן הארוס אומר לה כן: עד שלא תכנס לרשותו - שמשנתכנסה לרשותו אינו יכול להפר, שאין הבעל מפר בקודמין. ושמינין ממתניתין שהבעל יכול להפר נדרי אשתו אפילו בלא שמיעה, מדקתני וכן הבעל עד שלא תכנס לרשותו ואומר וכו':

(בב' מט' לז, י) [אם – תלשא בתפקיד ללמד על הכתוב לפניו ובתפקיד ללמד על הכתוב אחריה. (א) מוצע לומר ע"פ [משנה נדרים

פ"י, מ"ד] ופי' [רביע] שבשני הכוונים התלשא בתפקיד כעין מחיצה או מעבר ממחיצת (=בית) האב למחיצת (=בית) הבעל

(ב) (בב' מט' לז, י) [אם – תלשא בתפקיד מחיצה היינו בעל בחינה נעלה, שהאב תלמיד חכם והחתן תלמיד חכם [תפארת ישראל [יכין]

[שם] שידועין הדין שיכולין להפר אפילו לא שמעו: ע"פ [תוסיו"ט] דוקא שיאמרו "כל הנדרים" להפרם בשעת מעבר הנערה המאורסת ממחיצת האב למחיצת הבעל.

(ג) (בב' מט' לז, י) [אם – תלשא בתפקיד ששור כאן אומדנא של האב ושל הבעל בלי ידיעה ברורה ובלי שמיעה קודמת המרומות בטעם קדמא של בליום

[תוספות יום טוב שם] ... דבגמרא [נדרים עב, ב] בעי רמי בר חמא בעל מהו שיפר בלא שמיעה נקטי אינהו נמי (גם) בעל (מזה) שם פירושו כל המפרשים דהוא הדין אב ועוד דאלת"ה (דאי לא תימא הכי) כי תנן לעיל בדבר אחר יפה כח הבעל שמיפר בבגד (משמע שיש דבר שבו הם שוים) הוי ליה למתני נמי שמיפר בלא שמיעה. וכן הרמב"ם בחבורו פ"א ו"ב. וכן מפרש [לחם משנה נדרים פ"י, ב ה"ג]

[רמב"ם נדרים פ"א ה"ג] נערה מאורסה שנדרה ולא שמע אביה ולא בעלה ונתגרשה ונתארסה לאחרים, אפילו לאחר כמה ימים כשישמע האב והבעל האחרון מפירין נדריה שנדרה בפני ארוס הראשון הואיל ולא שמע אותם הארוס הראשון.

(בב' מט' לז, י) [שמע אישה יניא אותה] – מונח זרקא מונח סגול. כל מונח מרבה למודים בתפקידי תבנית הטעמים זרקא סגול.

(למוד א) כאן זרקא סגול בתפקיד כעין גריעה מהענין ממין הענין. הגריעה היא שאף על פי, שהאב לא שמע נדרי בתו הנערה

המאורסת ממחיצתו (=ביתו) ובכל זאת מפר אותם, וכן הבעל לא שמע נדרי ארוסתו הנערה ובכל זאת מפר אותם קודם שתגיע למחיצתו (=ביתו). (למוד ב) אם נתאלמנה או נתגרשה מן הארוסין ונתארסה לאחר ושוב לאחר זכות הפרת נדריה עוברת לארוס אחר. (למוד ג) ע"פ [תוסיו"ט] האב מוגבל בהפרה רק לנערה וקטנה, ואילו לבעל יש הוספה שמפר גם לבוגרת.

(למוד ד) [מגדל עוז נדרים פ"ב] האב מפר כל נדרי בתו ואילו הבעל מפר רק נדרי ענוי נפש ונדרי שבינו ובינה

ראה (למוד נוסף) ב-(בב' מט' לז)

במדבר מטות לז, ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה:

מבוא: תבנית הטעמים ברישא של הפסוק מרכא טפחא אתנה מסייעת ללמוד את הפשט שנדרי אלמנה וגרושה קיימים.

תבנית הטעמים (סלוק של פסוק לט, ט) ומרכא טפחא (בראש לז, י) מרמות ללמוד כענין מדת סמוכים מ-(ט, ט) שיש מנדריה שמופרים.

[תורה תמימה (= תו"ת)] (בב' מט' לז, י) [ונדר אלמנה וגרושה] – מה תלמוד לומר? והלא מוצאה (כאלמנה או גרושה) מכלל אב ומכלל

בעל, אלא הרי שמסרה האב לשלוחי הבעל ונתאלמנה או נתגרשה בדרך, בא הכתוב ללמד שכיון שיצאה שעה אחת מרשות האב שוב אינו יכול להפ"ה [יבמות פז, ב]: [תו"ת סה] כגמרא מפרש גדר הספק בזה אם ככהאי גונא (בדרך עם שלוחי הבעל) אפשר לקרותה בית אביה של זו הואיל ולא יצתה לגמרי (כי לא הגיע לבית בעלה) או בית בעלה של זו (כי היא עם שלוחי הבעל), לכך יצא מקרא זה לומר כיון שיצתה שעה אחת מרשות האב שוב אינו יכול להפר עוד ואפילו נדרים שתדור לאחר מיתת הבעל, וע"ב-[י"ד סי' רל"ד סי' י"ב]:

הסבר בעזרת [ט"ז י"ד סי' רל"ד סי' י"ב] (לז, י) [ונדר אלמנה] – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן

מרכא מצב של נדר בדרך בין בית אביה ובין בית בעלה. ונדרושה – אתנה כמגביל את האב מלהפר נדריה משעה שיצאה מרשותו, אף שלא הגיעה לבית בעלה, לכן לא יפר נדרים שנדרה בדרך.

[תו"ת] (לז, י) [ונדר אלמנה וגרושה] – כיצד¹⁰, פנויה שאמרה הריני נזירה לאחר ל' יום, אף על פי שנשאת בתוך ל' אינו יכול להפר,

נשואה שאמרה הריני נזירה לאחר ל' יום והפר לה, אף על פי שנתאלמנה או נתגרשה בתוך ל' הרי זה מופר¹⁰ [נדרים פ"ט א]:

[תו"ת סו] ר"ל באיזה ענין אמרה תורה ש-(לז, י) [ונדר אלמנה וגרושה] ... יקום עליה דודאי א"א לומר כפשטה סתם אלמנה וגרושה דפשיטא היא דמי יפר לה, ואף על פי שבדרשה הקודמת אוקים פסוק זה במסרה האב לשלוחי הבעל, אך כאן מפרש סתם משמעות לשון הפסוק בכל הנשים:

(לז, י) [ונדר אלמנה] – מרכא טפחא בתפקיד כנ"ל ומוסיף נדר כהסבר [תו"ת סז] ומסיים עוד במשנה נדרה בו כיום שנשאת ונתגרשה

בו כיום והחזירה בו כיום אין לה תקנה מצד האב מכיון שנשאת ומצד הבעל מפני שאינו מפר בקודמין כפי שיתבאר בריש פסוק הסמוך: ונדרושה – אתנה כמגביל את האב מלהפר נדריה משעת נישואין.

[תו"ת] (לז, י) [ונדר אלמנה וגרושה] – תניא, אלמנה וגרושה שאמרה הריני נזירה לכשאנשא ונשאת לא יפר (הבעל לא יכול להפר נדר

מסוים שקודם לנישואין שאינו נדר ענוי נפש או נדר בענין שבינו ובינה, יכול להפר נדרים כללית), אשת איש שאמרה הריני נזירה לכשאתגרש ונתגרשה יפר (קודם לגירושין), דכתיב (לז, י) [ונדר אלמנה וגרושה] ... כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה: עד שיהא איסורי

נדר בשעת אלמנות וגירושין¹⁰ [שם שם]: [תו"ת סח] דזה כלל הדבר דאזלינן בתר שעת הנדר בין לקולא ובין לחומרא:

(לז, י) [ונדרושה] – אתנה כמגביל את הבעל מלהפר נדריה לזמן נישואין בלבד.

[תו"ת] (לז, י) [ונדר אלמנה וגרושה] – אלמנה וגרושה מן הנשואין, או אינו אלא מן האירוסין, הרי אני דן, הואיל ובוגרת אין אביה

מיפר נדריה ואלמנה אין אביה מיפר נדריה, מה בוגרת שיצאה מרשות אביה אף אלמנה וגרושה שיצאה מרשות אביה¹⁰ [ספרי מטות

ב"ה טוב טעם ודעת ודעת יתנו (ט"ו) כי במצוות האמת – החלים י"ט, שם: טעמי המרא והתורה שבעל-פה, השפ"ד – א – תמצית ההשערות: **תנח** = סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** – מאריך; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק; **מעט**, לא ממש; **טפחא** = טרף – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' עשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; **1**; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – הקטן; **השלישי**: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשי** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תריסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = **שכחה**; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = **שכחה**; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

פיסקא קנדה: [ת"ת טט] ואמנם לולא גז"ש זו אפשר להוכיח דע"כ פסוק זה איירי באלמנה מן הנשואין מדכתיב **יקום עליה**, דמשמע שאין לה תקנה בהפרת האב והבעל, ואלו באלמנה מן הארוסין הרי יש לה תקנה שיכול האב לארסה ויפר הוא והארוס ביחד, משא"כ באלמנה מן הנשואין א"א לומר שישיאנה ויפר לה בעלה יען דקיי"ל שאין הבעל מיפר בקודמין כפי שיבא בדרשה הבאה, אבל הארוס מיפר כמבואר לעיל בפ' ז':

(ל,י) יקום – מרכא מרבה עליה – סלוק מגביל. בסה"כ אפשרות לרבוי הגבלות. (א) נדר שלא הופר קודם להתאלמנות או גירושין מנשואים **יקום עליה** כי גם זכות האב להפר נדריה פקעה משעת הנשואין. אבל בנערה אלמנה או גרושה מהארוסין זכות האב לא פגה שיכול האב לארסה ויפר הוא והארוס ביחד. (ב) צ"ע

במדבר מטות ל,י: ונדר אלמנה ונרושה כל אשר אסרה על-נפשה יקום עליה:

מבוא: הפשט של הכתוב (**במ' מט' ל,י**) **כל אשר אסרה על-נפשה** מדבר על נדר או איסר שהאשה האלמנה או הגרושה קבלה על עצמה במצב אלמנות או גירושין. הלמודים ב-[**ספרי מטות פסוקא קנדה**], [**משנה נדרים פ"א,מ"ט**], [**נדרים**] [**יבמות**] והמפרשים מוצאים את הכתוב מהפשט ועוסקים בנסיבות שבהן הנדרים או האיסורים של האלמנה או הגרושה מופרים מהפרה מוקדמת של האב ו/או הבעל או ממנה.

[**משנה נדרים פ"א,מ"ט**] [*] (**במ' מט' ל,י**) **ונדר אלמנה ונרושה כל אשר אסרה על-נפשה יקום עליה**: כיצד אמרה (כמאורסה) הריני נזירה לאחר שלשים יום אף על פי שנשאת בתוך שלשים יום אינו יכול להפך נדרה. ו(כאשר) היא ברשות הבעל מפר לה כיצד אמרה הריני נזירה לאחר שלשים (והפר נדרה) אף על פי שנתאלמנה או נתגרשה בתוך שלשים הרי זה מופר נדרה. בו ביום נתגרשה בו ביום החזירה בו ביום אינו יכול להפר זה הכלל כל שיצאת לרשות עצמה שעה אחת אינו יכול להפר:

[**רמב"ם פיהמ"ש נדרים פ"א,מ"ט**] אמרו יתהדר ויתרומם (**במ' מט' ל,י**) **ונדר אלמנה ונרושה** אלו היה כפשוטו היה הדבר מיותר, וכי מי יפר והרי אין לה בעל, אלא הכונה שאם נדרה כשהיא פנויה והתנתה שיחול הנדר בזמן פלוני, ונשאת לפני הזמן שהתנתה שיחול בו הנדר, והגיע זמן הנדר והרי היא אשת איש אינו יכול להפר. ושאר הדברים ברורים. (הפשט אלמנה וגרושה שנדרה שיחול נדרה באירוע עתידי, ונשאה קודם זמן חלות הנדר אין בעלה יכול להפר נדרה.)

נאמר ב-[**משנה נדרים פ"א,מ"ט**] ... והיא ברשות הבעל מפר לה (נדר שיחול בעתיד) כיצד אמרה הריני נזירה לאחר שלשים אף על פי שנתאלמנה או נתגרשה בתוך שלשים הרי זה מופר נדרה.

לפני הסבר בבא זאת (קטע משנה זה) נציג מדת לימוד כעין סמוכים שתקשר בין (**ל,ט**) (אשה נשואה לבעל חי) ו-(**ל,י**) (שפשוטו אשה אלמנה או גרושה שאין מי שיפר נדרה או אסרה).

(**במ' מט' ל,י**) **ונדר אלמנה** – (סלוק) מרכא טפחא כעין מדת סמוכים כעין (מדה כ"ב מל"ב מדות) מדבר שחבירו מוכיח עליו, (מדה כ"ג מל"ב מדות) מדבר שהיא מוכיח על חברו, כגון בין תפקידי תבנית הטעמים מרכא טפחא בראש חצי פסוק (ב) רמז ללמוד מענין מחצי פסוק או פסוק (א) שלפניו. ואפשר שלפעמים ירמו ללמוד מ-(ב) ל-(א)

נזכיר (במ' מט' ל,י) שמע אישה יניא אותה – מונח זרקא מונח סגול. כל מונח מרבה למודים בתפקידי תבנית הטעמים זרקא סגול. נאמר בכתוב שלפני (**ל,י**) (**במ' מט' ל,ט**) **ואם ביום שמע אישה** (זרקא סגול בתפקיד הוספה ממין הענין על הענין. כאן הענין הוא זמן הגדל מלת היום במשמע זמן, וההוספה על הענין היא נדר או איסר בזמן עתידי) **יניא אותה והפך את-נדרה** וגו' (בזמן עתידי) אז ע"י למוד במדת סמוכים המרומזת בתבנית הטעמים (סלוק של (**ל,ט**)) מרכא טפחא (של (**ל,י**)) (מדה כ"ב מל"ב מדות) מדבר שחבירו (כאן (**ל,ט**)) מוכיח עליו. (ב-(**ל,ט**)) הבעל מפר נדרי ואסרי אשתו, שחלים מיד או בעתיד. אם עד זמן שהנדר או האיסר היו אמורים להתחיל, האשה נתאלמנה או נתגרשה ההפרה הכתובה ב-(**ל,ט**) מתקיימת.

(**במ' מט' ל,י**) **כל אשר אסרה על-נפשה** - תביר מרכא טפחא,

נאמר ב-[**משנה נדרים פ"א,מ"ט**] (**ל,י**) **כל** - זה הכלל כל שיצאת לרשות עצמה (כ-**אלמנה ונרושה**) שעה אחת אינו יכול להפר: מלת **כל** מנוקדת בחולם חסר וללא מקף, משמע בפשט שאכן (**ל,י**) **כל אשר אסרה על-נפשה יקום עליה**: אבל טעמי המקף מרמזים שיש בירור בנסיבות נדרה ובנסיבות מסוימות הנדרים מופרים.

(**ל,י**) **אשר אסרה על-נפשה** – מרכא טפחא, יתור לרבות נדרים עתידיים (א) חלות הנדר בזמן מסוים (ב) חלות הנדר באירוע מסוים **אשר אסרה** – מרכא – כמאריך זמן לתחילת חלות נדר: (א) [**רמב"ם פיהמ"ש נדרים פ"א,מ"ט**] נדרה כשהיא פנויה והתנתה שיחול הנדר בזמן פלוני ונשאה קודם זמן חלות הנדר אין בעלה יכול להפר נדרה.

על-נפשה – טפחא – כשנוי משמעות מנדר שחל מיד לנדר עתידי **אשר אסרה** – מקף כרב-מצב, (א) [**נדרים צ**] זה לחכמים כאשר תנאי הנדר הוא כזה שמצוי שתעבור עליו. (ב) [**נדרים צ**] זה לחכמים כשהנדר הוא כזה שלא מצוי שתעבור עליו.

על-נפשה – מקף כרב-מצב, (א) קבלת הנדר בלב שלם (ב) קבלת הנדר שלא בלב שלם. ודווקא באשה ובפרט אלמנה או גרושה נאמר כך כי אולי נדרה מהתרגשות ולא בשיקול דעת. ונדר כזה שלא בלב שלם אינו נדר כלל.

מצב (א) (**ל,י**) **כל אשר אסרה על-נפשה** – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא של חלות עתידית של נדר ושעל חלקם לא חלה ההלכה **יקום עליה**, כאן הבעל מפר נדר עתידי קודם שהגיע זמנו, [**נדרים צ**] זה לחכמים שלדעתם מדובר בתנאי נדר, שמצוי שתעבור עליו (ולא כדעת רבי נתן).

(**ל,י**) **כל** – תביר, מחלק ב-קבוצת הפרטים שבכתוב (**ל,י**) **אשר אסרה על-נפשה** כאן הבעל מפר נדר עתידי קודם שהגיע זמנו, [**נדרים צ**] זה לחכמים שלדעתם מדובר בתנאי נדר, שמצוי שתעבור עליו. וממעט מהפרה כאשר תנאי הנדר הוא כזה שאינו מצוי שתעבור עליו.

מצב (ב) נדר שלא בקבלה בלב שלם אינו נדר כלל ולא יקום. הדומה לו ע"פ [**בבלי נזיר ג**] המקבל נזירות לא ע"י לשון נזירות גמור, אלא בדמוי, מצביע ביד על נזיר ואומר כגון אהא כמוהו, אכלכל, אסלסל, צפרים וגו' ואין ודאות או לא היה בלבו קבלה גמורה של נזירות אינו נזיר. זה חל גם על **אלמנה ונרושה** ולא **יקום עליה**.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוב"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, תשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מהלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טחא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגזול; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מרף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1; זק-קטן – 2; זק-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעות, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעות, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.10 במדבר מטות לב, (התשפ"ג)

(במ' מט' ל, ו) וְגֵדְרָה אֶלְמָנָה וְגֵרוּשָׁתָּה כְּלֵי אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם עֲלֶיהָ:
במדבר מטות ל, יא: נדר אשה נשואה | ואם-בית אישה נדרה או-אסרה אסר על-נפשה בשבעה:
(ספרי במדבר פרשת מטות פיסקא קנד) [במ' מט' ל, יא] ואם-בית אישה נדרה זו נשואה או אינו אלא ארוסה כשהוא אומר (במ' מט' ל, יז)
ואם-היה תהיה לאיש הרי ארוסה אמורה ומה ת"ל (במ' מט' ל, יא) ואם-בית אישה נדרה זו נשואה דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר זו יתומה
בחיי האב.

(במ' מט' ל, יא) ואם-בית אישה נדרה – מקף כבורר בין (שהכתוב עוסק רק ב-) נשואה דברי ר' ישמעאל ובין ר"ע אומר (שהכתוב עוסק
בנשואה ובדרשה גם ב-) יתומה בחיי האב.
לדעת ר' ישמעאל הפסוק מלמד על אשה נשואה שנדרה בחיי אישה. אפשר שדעת ר' עקיבא היא מדרישת תבנית הטעמים של (במ' מט' ל, יא) ואם-בית אישה נדרה – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד מידת סמוכין (כעין (מדה כ"ב מל"ב מדות) מדבר שחבירו מוכיח עליו, (מדה כ"ג מל"ב מדות) מדבר שהוא מוכיח על חבירו) נאמר בפסוק הקודם (במ' מט' ל, ו) וְגֵדְרָה אֶלְמָנָה וְגֵרוּשָׁה
לדעת ר' עקיבא הגרשה מלמדת על יתומה בחיי האב. שהגדרתה ב- [בבלי יבמות קט, א] קטנה שהשיאה אביה, ונתגרשה (מוסיף)
[לקח טוב] נתגרשה כשהיא קטנה, שאין לאביה רשות בה. אפשר שמקור הגדרת יתומה בחיי האב מרומז בסמיכות הכתובים כאן מ-
(ל, י) אל (ל, יא).

בנוסף ע"פ [הכתב והקבלה] (ל, יא) (ל, יא) ... אבל פ"י אצלי שחזור לנדר אלמנה וגרושה, שאם בית אישה
קודם שמת הבעל או גרשה נדרה ואח"כ נתאלמנה או נתגרשה, אם בהיותה בבית אישה נדרה (ל, יא) ואז (ל, יב) הַחֲרָשׁ לָהּ הַבְּעַל
(ל, יב) וְקָמוּ כָּל־נְדָרֶיהָ (והייבת לקיימם גם) אחרי שנתאלמנה ונתגרשה, (ל, יג) ואם-הפך יפך לה אישה שהיה לה בנים שָׂמְעוּ
כשהיה חי ונשוא עמה, לא תוכל לומר עוד כיון שבעלי כבר מת או גרשני והיום אינו בעלי לא תהיה הפרתו לנדרי הפרה מוחלטת,
אין הדבר כן כי אישה הפך, (הפרה מוחלטת)

(ל, יא) נדרה – אתנח כמגביל הנידון כאן רק לנדרים שהתורה הזיקה בהם הפרת או הקמת הבעל.
[מדרש אגדה (בבור)] (במ' מט' ל, יא) ואם-בית אישה נדרה. ואם נישאת לבעל אחר שנתאלמנה או שנתגרשה ואסרה עצמה בנדר או
בשבועה בבית הבעל השני הרי היא כאשה שלא היה לה בעל אחר:
[בבלי גיטין לה, ב] התקין רבן גמליאל הזקן שתהא נודרת כו'. אמר רב הונא: לא שנו אלא בשלא ניסת, אבל ניסת - אין מדירין אותה.
ניסת מאי טעמא? דמיפר לה בעל, כי לא ניסת נמי, לכי מנסבא מיפר לה בעל! אין הבעל מיפר בקודמין (רש"י) בקודמין - בנדרים
שקדמו לנשואין). [קובץ שיטות קמאי בבלי יבמות קיב, א] האומרת בחיי בעלה בטולה אני מן היהודים ליבם מהו מי אסירא ליבם
משום נדר זה שנדרה בחיי בעלה או לא מי מסקה דעתה דמית בעל בלא בנים ונפלה קמי יבם ונדרה נמי אדעתא דידיה בכלל שאר
היהודים ובעל לא הפר לה אלא לחלקו ויבם נמי לא מצי מיפר שאפילו בעל אינו מיפר בקודמין לו (יבם אינו מפר נדר מנישואים
לאחיו, כל שכן הבעל אינו מפר בנישואים קודמין)

(במ' מט' ל, יא) ואם-בית אישה נדרה – מקף כבורר בין שהכתוב עוסק רק בנדרים בזמן הבעל הנוכחי ובין שהכתוב עוסק בנדרי אשה
בזמן הבעל הנוכחי ובזמן בעל(ים) קודמ(ים) והאם יש כח לבעל הנוכחי להפר נדרים מזמן בעל(ים) קודמ(ים).
(ל, יא) ואם-בית אישה – מרכא טפחא בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן נישואים אחרי אלמנות או גירושין.
(ל, יא) נדרה – אתנח כמגביל (א) רק לנדרים בזמן הבעל הנוכחי. או (ב) הנידון כאן רק לנדרים שכבר חלו ובאו לכלל איסור
וזה מפותח עוד ב-(במ' מט' ל, יז) כָּל־נְדָרָה וְכָל־שְׂבַעַת אֶסְרָה לְעֵנַת נַפְשָׁהּ וְקִיְמָנָה וְאִישָׁהּ יַפְרְנוּ: בזה עוסקת
[בבלי נדרים עה, א] [מתני' נדרים פ"ג, מ"ז]. האומר לאשתו כל הנדרים שתדורי מכאן עד שאבא ממקום פלוני הרי הן קיימין - לא אמר
כלום; הרי הן מופרין - ר' אליעזר אמר: מופר, ותכ"א: אינו מופר. אמר ר"א: אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור, לא יפר נדרים שלא
באו לכלל איסור? אמרו לו, הרי הוא אומר: (במ' מט' ל, יז) אִישָׁהּ יְקִימָנָה וְאִישָׁהּ יַפְרְנוּ, את שבא לכלל הקם בא לכלל הפר, לא בא
לכלל הקם לא בא לכלל הפר.

(במ' מט' ל, יז) כָּל־נְדָרָה וְכָל־שְׂבַעַת – מקף מקף כל מקף בורר בין הפרה או הקמה גם של נדר או שבועה שעדיין לא באו לכלל איסור
ובין נדר או שבועה שבאו לכלל איסור

במדבר מטות ל, יב: וְשָׂמַע אִישָׁהּ וְהַחֲרָשׁ לָהּ לֹא הִנִּיא אֶתָּה וְקָמוּ כָּל־נְדָרֶיהָ וְכָל־אֶסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם:
במדבר מטות ל, יג: ואם-הפך יפך אתם | אישה בנים שָׂמְעוּ כָּל־מוֹצָא שְׂפָתֶיהָ לְנְדָרֶיהָ וְלֹא־אָסְרָה נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִישָׁהּ הַפְּרָם
וְהוּא יְסַלַח־לָהּ: במדבר מטות ל, יד: כָּל־נְדָרָה וְכָל־שְׂבַעַת אֶסְרָה לְעֵנַת נַפְשָׁהּ יְקִימָנָה וְאִישָׁהּ יַפְרְנוּ:
במדבר מטות ל, טו: ואם-החרש יחריש לה אישה מניום אליהם ויהקים את-כל נדריה או את-כל אסריה אשר עליה הקים
אתם כפי-החרש לה בנים שָׂמְעוּ:
[ספרי מטות קנד] (במ' מט' ל, יב) וְשָׂמַע אִישָׁהּ, להוציא את החרש: (במ' מט' ל, יג) וְשָׂמַע אִישָׁהּ אין לי אלא ששמע הוא השמיעוהו אחרים
מנין ת"ל (ל, יב) וְקָמוּ כָּל־נְדָרֶיהָ: (ל, יג) וְהַחֲרָשׁ לָהּ זו חרישה לקיים. אתה אומר זו חרישה לקיים או אינו אלא חרישה למקט כשהוא
אומר (במ' מט' ל, טו) ואם-החרש יחריש לה אישה הרי חרישה למקט אמורה ומה ת"ל (ל, יג) וְהַחֲרָשׁ לָהּ זו חרישה לקיים: (ל, יג)
וְקָמוּ כָּל־נְדָרֶיהָ, שאם נדרה וקיים וחזר והפר שומע אני יהיה מופר ומה אני מקיים (ל, יג) וְקָמוּ כָּל־נְדָרֶיהָ עד שלא יפר או אף
משיפר ומה אני מקיים (ל, טו) וְהָפַר אֶת־נְדָרָהּ עד שלא קיים או אינו אלא אף משקיים ת"ל (ל, יג) וְקָמוּ מגיד הכתוב שכל נדר שקיים שעה
אחת אין רשאי להפר.

(ל, יג) וְקָמוּ כָּל־נְדָרֶיהָ – זקף-קטן רמז לשני למודים ע"פ [ספרי מטות קנד] (למוד א) משמיעה ישירה של הבעל את נדר אשתו (למוד
ב) השמיעוהו אחרים
(ל, יג) וְקָמוּ – סלוק כמגביל זמן הפרה ע"י האיש לנדר אשתו [ספרי מטות קנד] מגיד הכתוב שכל נדר שקיים שעה אחת אין רשאי
להפר.

[בבלי נדרים עה, ב] א"ר חנינא: השותק על מנת למיקט - מפר אפילו מכאן ועד י' ימים,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – החלים ק"ט, ט: טעמי המקרא והתורה ובעל-פה, השש"א – א: התשפ"ד; תמצית ההשערו: אתנה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים כיסורים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפקא – טוקא – שנוי ואור רבוי ואור מפתש; מרכא טפקא – קב' ששנויה לגזול; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעיטם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול; 3: רביע; 4: מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושיבע"פ.

... אבל שמע וקיים, או ששמע ושחק ומת ביום של אחריו – אין יכול להפר; מאי לא בשותק על מנת למיקט! לא, בשותק על מנת לקיים. אי הכי, היינו או שמע וקיים! אלא בשותק סתם. מתיב רב חסדא: חומר בהקם מבהפר ובהפר מבהקם, חומר בהקם – [רש"י שם] השותק על מנת למיקט – שאינו שותק כדי לקיים הנדר אלא שעושה כדי להקניטה ולהוכיחה כדי שלא תרגיל עוד בנדריים שהיא סבורה שהותק על מנת לקיימו. אפי' מכאן עד י' ימים – יכול להפר הואיל ולא היה דעתו לקיים. מאי לא בשותק על מנת למיקט – וכגון דאמר לחד דלמיקט עביד דכי מת ביום שלאחריו אין יכול להפר ותויבתא דרבי חנינא. לא בשותק על מנת לקיים – ולכך אינו יכול להפר. היינו או שמע וקיים – ותרי זימני למה לי. בשותק סתם – ולחומר אזלינן. [בבלי נדרים ע"ט,א] שהשתקה מקיימת ואין שתיה מבטלת, קיים בלבד – קיים, הפר בלבד – אינו מופר, קיים – אין יכול להפר, הפר – אין יכול לקיים; קניי שהשתקה מקיימת, מאי לא בשותק על מנת למיקט! לא, בשותק על מנת לקיים. היינו קיים בלבד קיים! [רש"י שם] קיים בלבד קיים הפר בלבד אינו מופר – והיינו חומר בהקם מבהפר. קיים אינו יכול להפר – אפי' כן נשאל לחכם על הקמתו. הפר אינו יכול לקיים – קניי מיהת שהשתקה מקיימת וכו'.

[התוה"מ = מלב"ם כו] (במ' מט' ל"ג), וְהִתְרַשׁ לָהּ, כבר התבאר ב- [נדרים ע"ט] שיש ג' מיני חרישות, שותק סתם, ושותק ע"מ למיקט, ושותק ע"מ לקיים, ונגדם נאמר גבי הבעל ג' פעמים לשון חרישה, שמ"ש (ל"ג), וְהִתְרַשׁ לָהּ לֹא הֵנִיא אֶתְהּ היינו שהחריש ע"מ לקיים שגילה בחרישה ש- (ל"ג), לֹא הֵנִיא אֶתְהּ רק רוצה בקיום הנדר, לכן לא אמר פה והחריש ביום שמעו (ל"ט, ט), כי אם מחריש ע"מ לקיים מקום תיכף דקיים בלבד קיים. ומ"ש (במ' מט' ל"ט), וְאֵם-הִתְרַשׁ יִתְרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיָּוִם אֶל-יוֹם מדבר בשותק ע"מ למיקט, שנגד מ"ש (במ' מט' ל"ד), כֹּל-גֵּדֵר וְכָל-שְׂבָעַת אֶסֶר לְעֵצַת נֶפֶשׁ [אמר] שאם יחריש לה כדי לענות נפשה ולמקט, וזה (במ' מט' ל"ט), מִיָּוִם אֶל-יוֹם ולאפוקי ממ"ש ר' חנינא [נדרים ע"ח,ב], שהשותק ע"מ למקט מפר אפי' מכאן ועד יו"ד ימים, ומ"ש (במ' מט' ל"ט), הַקִּיּוּם אִתָּם כִּי-הִתְרַשׁ לָהּ מוֹסֵף שִׁמְקִים אִפִּי' אִם הִחְרִישׁ סִתָּם, ובגמ' כשהוא אומר (במ' מט' ל"ט), כִּי-הִתְרַשׁ לָהּ בשותק ע"מ לקיים צ"ל (במ' מט' ל"ג), וְהִתְרַשׁ לָהּ. ומ"ש (במ' מט' ל"ה), וְקִמְלוּ פְלִי-גְדָרְהִי שאם נדרה וכו' התבאר למעלה (סי' ט"ו) שזה למד מכפל וקמו יקום. ומ"ש (במ' מט' ל"ג), אִישָׁהּ הַפְּלִים פסקא זו מובא ונתפרש למעלה (סי' י"ח):

שהשתקה [רמב"ם הל' נדרים פ"ב ה"ז] ומהו זה שכתוב בתורה (במ' מט' ל"ט), מִיָּוִם אֶל-יוֹם, מלמד שמפר בלילה אם נדרה בלילה, וכן מפר כל היום כמו שבארנו, נדרה ושהתה כמה ימים ואחר כך שמע האב או הבעל הרי זה מפר ביום שמעו וכאילו נדרה בעת ששמעה שנאמר ביום שמעו לא ביום נדרה בלבד.

קיים [רמב"ם הל' נדרים פ"ב ה"ח] שמע האב או הבעל ושחק כדי לצערה אף על פי שלא היה בלבד לקיים נדרה הואיל ועבר היום ולא הפר ולא בטל נתקיימו נדריה, נדרה והפר לה האב או הבעל והיא לא ידעה שהפר ועברה על נדרה או על שבועתה בודוין היא זו פטורה ואף על פי שנתכוונה לאסור הואיל ונעשה ההיתר פטורה ועל זה נאמר וה' יסלח לה כי הניא אביה אותה, ומכין אותה מכת מרדות מפני שנתכוונה לאיסור.

[רמב"ם הל' נדרים פ"ג ה"ט] המקיים בלבד הרי זה קיים, והמפר בלבד אינו מופר כמו שבארנו, לפיכך אם הפר בלבד הרי זה יכול לחזור ולקיים, ואם קיים בלבד אינו יכול לחזור ולהפר אלא אם חזר בתוך כדי דבור, כדי שלא יהיו כח דברים שבלבו גדול מכת המוציא בשפתיו.

[שו"ע יו"ד הל' נדרים סימן רלד סעיף כא] מזן אין האב מפר נדרי בתו, ולא הבעל נדרי אשתו, אלא (מור') (א) ביום שמעם. (מזן) [מח] ודוקא כל היום, ולא מעת לעת, מטן] שאם שמע בתחלת הלילה מפר כל הלילה ויום המחרת, ואם שמע סמוך לחשיכה, אינו מפר אלא עד שתחשך. ואם עבר היום ושחק, (מח') לה אפילו לא כוון בשתיקתו אלא כו' } לצערה, אינו יכול להפר. (מט') ואם שתק מפני שאינו יודע שיש ביד הבעל להפר, או אפילו יודע (נ') אלא שנדרה נדר שסבור שאינו יכול להפר, כגון שסבור שאינו עינוי נפש, יכול להפר אפילו לאחר כמה ימים ולא היא שתיקתו קיום, נן] ושעת ידיעתו כאילו הוא שעת הנדר או יום שמיעה, ויפר לה כל אותו היום.

(במ' מט' ל"ט), וְאֵם-הִתְרַשׁ יִתְרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיָּוִם אֶל-יוֹם –
(במ' מט' ל"ט), וְאֵם-הִתְרַשׁ – מקף כבורר בין סיבות ההחרשה ש- [התוה"מ] מונה שלוש סיבות שקשורות למחשבות הבעל. אבל יש גם סיבות אחרות המשפיעות תוצאת טעם תרסא וְאֵם-הִתְרַשׁ.

(במ' מט' ל"ט), וְאֵם-הִתְרַשׁ – תרסא, בתפקיד שיעור שיעור זמן הקמת הנדר או האיסור ביום שמעו עד שתחשך, ומהלילה עד שתחשך. (במ' מט' ל"ט), וְאֵם-הִתְרַשׁ יִתְרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיָּוִם אֶל-יוֹם – קדמא מרכא זרקא מונח סגול, תבנית המרמזת על לכתחילה ובפועל. (במ' מט' ל"ט), יִתְרִישׁ לָהּ – יִתְרִישׁ קדמא – לכתחילה לא שמע מהנדר ביום הנדר, לָהּ – מרכא – (שם הטעם לספרדים) מאריך ומתאים מאד לכאן כי מאריך זמן עד שבפועל שמע הבעל את הנדר או על הנדר

לכתחילה (ע"פ [בבלי נדרים פ"ב, משנה נדרים פ"א מ"ז]) מחריש כי אינו יודע מהנדר, ו/או אינו יודע שזה נדר, ו/או אינו יודע שבידי הבעל להפר, ו/או סבור שאין הנדר ענוי נפש, ו/או שאינו פוגע לדברים שבינו לבינה, ו/או רצה להקניט את אשתו, ו/או כאשר נודע לו הנדר כעבור יום חשב שכבר אינו יכול להפר בפועל שתק שרצה להקים את הנדר.

[שו"ע יו"ד הל' נדרים סימן רלד סעיף לח] לכתחילה (פא') חשב לשון הפרה בלבד ולא הוציא בשפתיו, אינו כלום. (פב') צ' בד"א, שלא אמר לה: טלי ואכלי. בפועל אבל אם אמר לה: טלי ואכלי, וחשב לשון הפרה בלבד, היא הפרה. לכתחילה קיים בטל זה קיום והפר בלבד אינה הפרה. בפועל אם חזר בתוך כדי דבור (כנראה כעין דבור במחשבה) מפר את הקיום. [שו"ע יו"ד הל' נדרים סימן רלד סעיף מא] לכתחילה (פור') המקיים בלבד, הרי זה קיום. והמפר בלבד, אינו מופר. נח צה' לפיכך אם הפר בלבד, הרי זה יכול לחזור ולקיים. ואם קיים בלבד, אינו יכול לחזור ולהפר צון בפועל אלא אם חזר בתוך כדי דבור (כנראה כעין דבור במחשבה מפר את הקיום).

(במ' מט' ל"ט), וְאֵם-הִתְרַשׁ יִתְרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיָּוִם אֶל-יוֹם – (במ' מט' ל"ט), הַקִּיּוּם אִתָּם כִּי-הִתְרַשׁ לָהּ
(במ' מט' ל"ט), הַקִּיּוּם אִתָּם כִּי-הִתְרַשׁ לָהּ – מקף כבורר בין החרשה המלווה במאמר ו/או פעולה ו/או רמז כל שהוא שרוצה לקיים ובין שתיה בלבד כדי לקיים ובין שותק סתם.

במ' מט' ל"ט, אִישָׁהּ מִיָּוִם אֶל-יוֹם – זרקא מונח סגול בתפקיד (א) מוסיף מעין הענין על הענין זה זמן להפרה בתפקיד (ב) גורע ממין הענין מהענין שלא מדובר במשמע של שבוע, ועוד שביום שמעו הנדר יש לו להפר עד שתחשך. [רמב"ם הל' נדרים פ"ב ה"ז] ומהו זה שכתוב בתורה (במ' מט' ל"ט), מִיָּוִם אֶל-יוֹם, מלמד שמפר בלילה אם נדרה בלילה, וכן מפר כל היום כמו שבארנו, נדרה ושהתה כמה ימים ואחר כך שמע האב או הבעל הרי זה מפר ביום שמעו וכאילו נדרה בעת ששמעה שנאמר ביום שמעו לא ביום נדרה בלבד. עיין גם ב-[רש"י בבלי נדרים ע"ב]

ב"ה טוב טעם ודעת ולמדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: עמי המקרא והתורה שבעל-פה, תשס"א – תמצית ההשערת: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל: מונח – רבוי; **מהפך פשטא – מוציא מפשט: מרקא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף: תביר – מחלק, ממעט, לא ממש: טפקא = טרקה** – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפקא** – קב"שעושה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפקא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות: **פסק 1** – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן ... חצוי פסוק – הוקש; השלישייה: **קולא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קולא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כענין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.****

1.11 במדבר מטות ל"ב (התשפ"ד)

במדבר מטות ל"ב, ו' – וְאֵם-הַנְּיָא אֲבִיָּה אַתְּהָ בְּיָוִם שְׁמַעוּ

כֹּל-נְדַרְיָהּ וְאַסְרִיָּהּ אֲשֶׁר-אָסְרָהּ עַל-נַפְשָׁהּ לֹא יִקְוֶה

במדבר מטות ל"ט, ו' – וְאֵם-הַחֲרָשׁ יַחְרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיּוֹם אֵל-יוֹם

וְהַקִּיָּם אַת-כֹּל-נְדַרְיָהּ אִם אַת-כֹּל-אָסְרִיָּהּ אֲשֶׁר עָלֶיָּהּ

[בבלי נדרים ע"ב:] [מתני' נ ד' פ"י,ח] הַפֶּרֶת נְדָרִים כֹּל הַיּוֹם, יֵשׁ בְּדַבְרָה לְהַקֵּל וְלְהַחֲמִיר. כִּיצַד? נְדָרָה בְּלַיְלֵי שַׁבָּת - יִפֵּר בְּלַיְלֵי שַׁבָּת

וביום השבת עד שתחשך, נדרה עם חשכה - מפר עד שלא תחשך, שאם חשכה ולא הפר - אינו יכול להפר.

[רש"י בבלי נדרים ע"ב, ב] מתני' נדרה בלילי שבת - יכול להפר לה כל אותו ליל שבת ויום שבת, והוא הדין נמי כי נדרה במ"ש (מוצאי שבת)

שיפר כל אותו היום בא' בשבת אלא הא דנקיט לילי שבת משום דאשמועי' במה שאמרו הפרת נדרים כל היום כלילי שבת ויומו שהיום הולך אחר הלילה כדכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד אבל לא ליום ולילה שאם נדרה ביום ולא הפר לה שוב אינו יכול להפר לה משתחשך שאין הפרת נדרים אלא אותו יום שנדרה ומשחשכה כבר נכנס יום אחר.

הַפֶּרֶת [רמב"ם נדרים יב, טו] הַפֶּרֶת נְדָרִים כֹּל הַיּוֹם וְאִינָהּ מֵעַת לְעַת, כִּיצַד נְדָרָה בְּתַחֲלַת לַיַּל שְׁנֵי הַרְי מִפֵּר אוֹתָהּ הַלַּיְלָה וְכֹל יוֹם שְׁנֵי,

נדרה ביום שני בתחלת היום מפר כל אותו היום, נדרה בסוף היום עם חשכה אם הפר לה עד שלא תחשך מופר, ואם לא הפר לה עד שחשכה אינו יכול להפר. **[רש"י ו-רמב"ם] אינם מביאים סיבות להפרת הנדר אחריו הזמן שנלמד עד כאן.**

הַפֶּרֶת [שורקע יורה דעה הלכות נדרים רלד:כא] מִזְן אֵת חֵבֵל מִפֵּר נְדָרֵי בְּתוֹךְ, וְלֹא הִבְעַל נְדָרֵי אִשְׁתּוֹ, אֲלָא (א) בְּיוֹם שְׁמַעֲמָ. (מו')

מתן ודוקא כל היום, ולא מעת לעת, מטן שאם שמע בתחלת הלילה מפר כל הלילה ויום המחרת, ואם שמע סמוך לחשיכה, אינו מפר אלא עד שתחשך. ואם עבר היום ושתיק, (מח') לה אפילו לא כוון בשתיקתו אלא כו' לצערה, אינו יכול להפר.

כאן **[שורקע יורה נד' רלד:כא]** מביא סיבות להפרת הנדר אחריו הזמן שנלמד עד כאן. **(מט')** ואם שתק מפני שאינו יודע שיש ביד הבעל

להפר, או אפילו יודע (ני) אלא שנדרה נדר שסבור שאינו יכול להפר, כגון שסבור שאינו עינוי נפש, יכול להפר אפילו לאחר כמה ימים

ולא הויא שתיקתו קיום, [נ] ושעת ידיעתו כאילו הוא שעת הנדר או יום שמיעה, ויפר לה כל אותו היום.

ונוכיח שהפסוק מרמז להגבלת ההגבלה על ההפרה בנסיבות אחרות.

[בבלי נדרים ע"ב, גמ'] תניא: הפרת נדרים כל היום, רבי יוסי ברי' יהודה ור'א בר' שמעון (ריב"ז ו-ראבר"ש) אמרו: מעת לעת. מאי

טעמא דתנא קמא? אמר קרא: **(במ' מט' לו, ו) [וְאֵם-הַנְּיָא אֲבִיָּה אַתְּהָ] בְּיָוִם שְׁמַעוּ.** ורבנן (ריב"ז ו-ראבר"ש) מאי טעמייהו? דכתיב: **(במ' מט' לט, ו) מְנוּם אֶל-יוֹם.** ולת"ק, הא כתיב **(במ' מט' לו, טו) מְנוּם אֶל-יוֹם.** איצטרין (צריך אותו), דאי **(במ' מט' לו, ו) [וְאֵם-הַנְּיָא אֲבִיָּה אַתְּהָ] בְּיָוִם שְׁמַעוּ**

(אם היה רק כתוב זה) - הוה אמינא ביממא אין (בזמן אור יפר), בלילי לא, (לכן) כתיב **(במ' מט' לו, טו) מְנוּם אֶל-יוֹם** (לכלול את

הלילה והיום שאחרי הנדר). ולמ"ד (ריב"ז ו-ראבר"ש) **(במ' מט' לו, טו) מְנוּם אֶל-יוֹם.** הא כתיב (מה תפקיד הכתוב) **(במ' מט' לו, ו) [וְאֵם-הַנְּיָא אֲבִיָּה אַתְּהָ] בְּיָוִם שְׁמַעוּ**

(צריך אותו), דאי כתיב **(במ' מט' לו, טו) מְנוּם אֶל-יוֹם** (אם היה רק כתוב זה) - הוה אמינא מחד בשבא

(בשבוע זה) לחד בשבא (בשבוע הבא) ליפר לה, (לכן) כתיב **(במ' מט' לו, ו) [וְאֵם-הַנְּיָא אֲבִיָּה אַתְּהָ] בְּיָוִם שְׁמַעוּ.** א"ר שמעון בן פזי

אריב"ל: אין הלכה כאותו הזוג (ריב"ז ו-ראבר"ש). לוי סבר למיעבר כהני תנאי, א"ל רב, הכי אמר חביבי (כנוי חיבה לתנא גדולי מעשי)

רבי חייא דודו של רב: אין הלכה כאותו הזוג. חייא בר רב שדי גירא ובדיק. רבה בר"ה הונא יתיב וקאים.

הסבר לדעת תנא קמא, ... דאי **(במ' מט' לו, ו) [וְאֵם-הַנְּיָא אֲבִיָּה אַתְּהָ] בְּיָוִם שְׁמַעוּ** (אם היה רק כתוב זה) - הוה אמינא ביממא אין (בזמן

אור יפר), בלילי לא, (לכן) כתיב **(במ' מט' לו, טו) מְנוּם אֶל-יוֹם** (לכלול את הלילה והיום שאחרי הנדר).

עיינ **[בבלי נד' עט,א]** שהשתיקה מקיימת ואין שתיקה מבטלת. קיים בלבו - קיים, הפר בלבו - אינו מופר, קיים - אין יכול להפר, הפר

- אין יכול לקיים; **[ר"ן בבלי נד' עט,א]** שהשתיקה מקיימת - כל ששתק כל יום שמיעה.

[ר"ן שם] קיים בלבו קיים - שאין צריך להוציא בשפתיו. [ר"ן שם] הפר בלבו אינו מופר עד שיוציא בשפתיו - ונראה בעיני דילפינן

לה משתיקה ד-(**במ' מט' לו, טו) בְּיָוִם שְׁמַעוּ** שהיא מקיימת דטעמא מאי משום דכיון שעבר יום שמיעה ולא הפר גלי אדעתיה שהוא רוצה

בקיומו של נדר אלמא כל שבלבו לקיימו סגי אלא דיהיב ליה רחמנא כל ההוא יומא להפרה משום דעד דערבא שמשא (הערב שמש) לא

מוכח מידי (לא מוכח דבר ההקמה) שיהא רוצה לקיים דלמא בתר הכי מפר לה כיון דבתר דעתיה בלחוד אזלינן (בסברא הולכים אחר דעתו

שאינה מפורשת), ומינה (ומזה תלמד) דכל שקיים בלבו קיים לאלתה דהוה ליה **כְּאֵלָן** עבר יום שמיעה וכי אמרינן הכא הפר בלבו אין

הפר דווקא דלא אמר לה טלי אכלי אבל היכא דאמר לה הכי סגי וכדכתיבנא לעיל **[ר"ן נדרים ע"ב, ב]**.

נמצא שיש ג' הקמות **(מט' לו, טו) הַקִּיָּם אֲתָם** - מונח זקף-קטן, ז"ז קרמז לשני אופנים של הקמה, מונח מרבה עוד אופן של הקמה.

(הקמה א) אמר בפירוש מוקם (הקמה ב) **(מט' לו, טו) כִּי-הַחֲרָשׁ לָהּ בְּיָוִם שְׁמַעוּ** שתק יום שלם (הקמה ג) קיים בלב.

מבואר ב-**[ר"ן שם]** ש-(הקמה ג) נלמדת מסברא וכן שהיא הקמה מיידית. וזה לשונו "ומינה (ומזה תלמד) דכל שקיים בלבו קיים

לאלתה דהוה ליה **כְּאֵלָן** עבר יום שמיעה". מוצע לומר שה-**כְּאֵלָן** עבר יום שמיעה מרומז בתבנית הטעמים מרכא טפקא של הכתוב

(מט' לו, טו) כִּי-הַחֲרָשׁ לָהּ בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן הקים בתוך היום וכאילו עבר יום שלם, והפרה מרגע זה

אינה תופסת והאשה מחויבת לקיים הנדר. ואם עברה הוא ישא בעוונה.

(מט' לו, טו) כִּי-הַחֲרָשׁ לָהּ - מקף כבורר בין שתיקה סתם ובין שתיקה לחנכה. **[בבלי נד' ע"ב, ב]** א"ר חנינא: השותק על מנת למיקט -

מפר אפילו מכאן ועד ' ימים,

הגמרא מסיקה ב-**[נד' עט,א]** מתיב רב כהנא: **(מט' לו, טו) וְאֵם-הַחֲרָשׁ יַחְרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ וגו' - בשותק על מנת למיקט הכתוב מדבר;**

אתה אומר: **בשותק על מנת למיקט,** או אינו אלא בשותק על מנת לקיים? כשהוא אומר: **כִּי-הַחֲרָשׁ לָהּ** - הרי בשותק על מנת לקיים

הכתוב מדבר, הא מה אני מקיים **(מט' לו, טו) וְאֵם-הַחֲרָשׁ יַחְרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ?** בשותק על מנת למיקט הכתוב מדבר! תיובתא (קושיה על

רבי חנינא ולדינה הוי קיום). ולוקים (להעמיד): הא בשותק על מנת לקיים, הא בשותק סתם! קראי יתירי כתיבי.

עיינ **[ר"ן עט,א]** קראי יתירי כתיבי - תלתא קראי כתיבי **(מט' לו, טו) וְאֵם-הַחֲרָשׁ יַחְרִישׁ לָהּ** תרי **כִּי-הַחֲרָשׁ לָהּ** הא תלתא. מה שפירש **[ר"ן]**

קראי יתירי כתיבי מלמד שכאן זה לא אולי דברה תורה כלשון בני אדם ולא נוכל ללמוד מ-החרש יחריש כפילות, אלא בא ללמד שלוש

מיני שתיקות - **(מט' לו, טו) בְּיָוִם שְׁמַעוּ**: שתיקה סתם, שתיקה לקיים, שתיקה למיקט.

ב"ה טוב טעם יודעת לדמני (טוולד) – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – תחצית השערות: **אתנה** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפיקא** = טרקה – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפיקא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפיקא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפיקא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפיקא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיה** – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

הגמרא מבררת עד מתי זמן הפרה. (כולל בשתיקה סתם) **[בבלי נדרים ע"ב: [מתני' נ ד' פ"יח]] הפרת נדרים כל היום, יש בדבר להקל ולהחמיר.** כיצד? נדרה בלילי שבת - יפר בלילי שבת וביום השבת עד שתחשך, נדרה עם חשכה - מפר עד שלא תחשך, שאם חשכה ולא הפר - אינו יכול להפר.

[בבלי נד' ע"ט, א] מתיב רבא: נדרה עם חשכה - מפר לה עד שלא חשכה, שאם לא הפר וחשכה - אינו יכול להפר; אמאי? להוי כשותק על מנת למיקט! תיובתא.

הגמרא מבררת סיבות לשתיקה סתם. מתיב רב אשי: **(סיבה א)** יודע אני שיש נדרים אבל אני יודע שיש מפירין - יפר, **(סיבה ב)** יודע אני שיש מפירין אבל אני יודע שזה נדר - ר"מ אומר: לא יפר, וחכמים אומרים: יפר; ואמאי? להוי כשותק על מנת למיקט (כדי להנכה)! תיובתא (נשאר בקושיה). הדרן עלך נערה המאורסה.

השתיקה בשותק [רמב"ם הלכות נדרים פרק יב הלכה יח]

שמע האב או הבעל ושתק כדי לצערה אף על פי שלא היה בלבו לקיים נדרה הואיל ועבר היום ולא הפר ולא בטל נתקיימו נדרה, (המשך רמב"ם מתאים ל-**מט' טו, לו**) נדרה והפר לה האב או הבעל והיא לא ידעה שהפר ועברה על נדרה או על שבועתה בודון הרי זו פטורה ואף על פי שנתכוונה לאסור הואיל ונעשה ההיתר פטורה ועל זה נאמר **(מט' לו) וַיִּדְוֹן יִסְלַח-לָהּ פִּי־הַגָּי אֲבִיהָ אֲתָהּ**. ומכין אותה מכת מדרות מפני שנתכוונה לאיסור. **[רמב"ם]** אינו מביא סיבות להפרת הנדר אחרי הזמן שנלמד עד כאן.

[שו"ע יורה דעה הלכות נדרים רלד: כא] מ"ז אין האב מפר נדרי בתו, ולא הבעל נדרי אשתו, אלא (מ"ו) (א) ביום שמעם. (מ"ז) [מח] ודוקא כל היום, ולא מעת לעת, מטן] שאם שמע בתחלת הלילה מפר כל הלילה ויום המחירת, ואם שמע סמוך לחשיכה, אינו מפר אלא עד שתחשך. ואם עבר היום ושתק, (מח') לה אפילו לא כוון בשתיקתו אלא כו' } לצערה, אינו יכול להפר. כאן **[שו"ע יור' נד' רלד: כא]** מביא סיבות להפרת הנדר אחרי הזמן שנלמד עד כאן. (מט') ואם שתק מפני שאינו יודע שיש ביד הבעל להפר, או אפילו יודע (נ') אלא שנדרה נדר שסבור שאינו יכול להפר, כגון שסבור שאינו עינוי נפש, יכול להפר אפילו לאחר כמה ימים ולא הויא שתיקתו קיום, [נ] ושעת ידיעתו כאילו הוא שעת הנדר או יום שמיעה, ויפר לה כל אותו היום.

(במ' מט' לו, טו) ואם-התירש יתיריש לה אישה מיום אל-יום – קדמא מרכא זרקא מונח סגול, תבנית המרמזת על לכתחילה ובפועל. **(במ' מט' לו, טו) יתיריש לה – יתיריש קדמא** - לכתחילה לא שמע מהנדר ביום הנדר, לה - מרכא - (שם הטעם לספרדים) מאריך ומתאים מאד לכאן כי מאריך זמן עד שבפועל שמע הבעל את הנדר או על הנדר **לכתחילה** (ע"פ **[בבלי נדרים פז, ב משנה נדרים פ"א מ"ז]**) מחריש כי אינו יודע מהנדר, ו/או אינו יודע שזה נדר, ו/או אינו יודע שבידי הבעל להפר, ו/או סבור שאין הנדר ענוי נפש, ו/או שאינו פוגע לדברים שבינו לבניה, ו/או רצה להקניט את אשתו, ו/או כאשר נודע לו הנדר כעבור יום חשב שכבר אינו יכול להפר **ובפועל** שתק שרצה להקים את הנדר. **[שו"ע יור' הל' נדרים סימן רלד סעיף מא]** לכתחילה (פ"ו) המקיים בלבו, הרי זה קיום. והמפר בלבו, אינו מופר. נח צה' לפיכך אם הפר בלבו, הרי זה יכול לחזור ולקיים. ואם קיים בלבו, אינו יכול לחזור ולהפר צו' **בפועל** אלא אם חזר בתוך כדי דבור (כנראה כעין דבור במחשבה מפר את הקיום).

הפסוק הזה מלמד על קיום נדר. תבנית הטעמים של **(מט' טו) בְּיוֹם שְׁמָעוּ** - מרכא מרבה סלוק מגביל, בסה"כ רבוי מגבלות על קיום נדר בשתיקה סתם. להלן נמנות סיבות להפרה אחרי הזמן המותר להפרת הנדר אף על פי ששתק **[בבלי נד' ע"ט, א]** מתיב רב אשי: **(סיבה א)** יודע אני שיש נדרים אבל אני יודע שיש מפירין - יפר, **(סיבה ב)** יודע אני שיש מפירין אבל אני יודע שזה נדר - ר"מ אומר: לא יפר, וחכמים אומרים: יפר

(ע"פ **[בבלי נדרים פז, ב משנה נדרים פ"א מ"ז]**) מחריש כי אינו יודע מהנדר, ו/או אינו יודע שזה נדר, ו/או אינו יודע שבידי הבעל להפר, ו/או סבור שאין הנדר ענוי נפש, ו/או שאינו נוגע לדברים שבינו לבניה, ו/או רצה להקניט את אשתו, ו/או כאשר נודע לו הנדר כעבור יום חשב שכבר אינו יכול להפר. **[שו"ע יור' הל' נדרים סימן רלד סעיף כא]** מ"ז אין האב מפר נדרי בתו, ולא הבעל נדרי אשתו, אלא (מ"ו) (א) ביום שמעם. (מ"ז) [מח] ודוקא כל היום, ולא מעת לעת, מטן] שאם שמע בתחלת הלילה מפר כל הלילה ויום המחירת, ואם שמע סמוך לחשיכה, אינו מפר אלא עד שתחשך. ואם עבר היום ושתק, (מח') לה אפילו לא כוון בשתיקתו אלא כו' } לצערה, אינו יכול להפר. (מט') ואם שתק מפני שאינו יודע שיש ביד הבעל להפר, או אפילו יודע (נ') אלא שנדרה נדר שסבור שאינו יכול להפר, כגון שסבור שאינו עינוי נפש, יכול להפר אפילו לאחר כמה ימים ולא הויא שתיקתו קיום, [נ] ושעת ידיעתו כאילו הוא שעת הנדר או יום שמיעה, ויפר לה כל אותו היום.

נחזור למה שסיכמנו לעיל ב-[בבלי נדרים ע"ב:] הסבר לדעת תנא קמא, ... דאי (במ' מט' לו, ו) ואם-הגויא אביתא איתיה] **בְּיוֹם שְׁמָעוּ** (אם היה רק כתוב זה) - הוה אמינא ביממא אין (בזמן אור יפר), בליליא לא, (לכן) **בְּתַיב (במ' מט' לו, טו) מְיוֹם אֶל-יוֹם** (לכלול את הלילה והיום שאחרי הנדר). תבנית הטעמים אינן מגבילות את ההגבלה על זמן ההפרה. לעומת זאת תבנית הטעמים של הכתוב **(במ' מט' לו, טו) בְּיוֹם שְׁמָעוּ** - מרכא סלוק, כאשר מרכא מרבה, סלוק מגביל, ובסה"כ רבוי הגבלות על הגבלת זמן ההפרה, ויש סיבות אחדות לתת זמן נוסף להפרה. **בנוסף יש למוד אחר מ-[במ' מט' לו, ו) ואם-הגויא אביתא איתיה]** **בְּיוֹם שְׁמָעוּ** כפי שמביא **[תורה תמימה (=תת"מ)] (לו, ה) וְשָׁמַע אֲבִיהָ** - אין לי אלא ששמע בעצמו, השמיעוהו אחרים מניין ת"ל **(לו, ה) בְּיוֹם שְׁמָעוּ** ^(ספרי: [תת"מ הערה מה]) **(לו, ה) בְּיוֹם שְׁמָעוּ**, משמע אף שלא בשעת הנדר ומוכרח דהוא ע"י אחרים:

(לו, ה) אֲבִיהָ אֲתָהּ בְּיוֹם שְׁמָעוּ – מונח זרקא מונח סגול בתפקיד של לימודים אחרים בתפקיד זרקא סגול. אחד מהם כעין מוסיף ממין הענין על הענין. (א) שמיעה לא ישירה מפי הנודרת אלא מפי אחרים ששמעו ואפשר שגם שרשרת של אחרים ששמעו איש מפי איש. (ב) מוסיף על זמן השמיעה לא רק בשעת השמעת הנדר ע"י הנודרת אלא גם מאוחר יותר ביום הנדר.